

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra elektronické kultury a sémiotiky

Alexander Bobák

**Autor v kyberpriestore: porovnanie súčasnej pozície
autora a autorskej anonymity s teóriami Michela
Foucaulta a Rolanda Barthesa**

Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce: prof. PhDr. Miroslav Marcelli, CSc.

Praha 2015

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som prácu vypracoval samostatne. Všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované. Práca nebola použitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe dňa 23.6.2014

.....

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcel poďakovať vedúcemu práce, prof. PhDr. Miroslavovi Marcellimu, CSc., za jeho pomoc pri výbere a spracovaní témy, cenné pripomienky v priebehu tvorby práce, ale najmä za jeho trpezlivosť v práci s nie vždy dochvíľnym študentom.

OBSAH

Obsah.....	4
Úvod.....	5
Špecifikácia výberu témy a účelu práce	8
1 Internet ako moderné médium	10
1.1 Moderná spoločnosť v kontexte internetu	10
1.2 Stručná história internetu	11
1.3 Adaptácia internetu v spoločnosti.....	12
2 Roland Barthes – Smrť autora.....	15
2.1 Roland Barthes	15
2.2 Smrť autora.....	16
2.3 Zhrnutie.....	19
3 Michel Foucault – Čo je autor?.....	20
3.1 Michel Foucault.....	20
3.2 Co je autor?	24
3.3 Zhrnutie.....	32
3.4 Foucaultov širší pohľad.....	33
4 Internetová anonymita ako fenomén	34
5 Autor v kyberpriestore prostredia stránky www.pismak.cz.....	38
5.1 Popis vzhľadu a funkcií stránky pismak.cz.....	38
5.1.1 Hlavná stránka.....	38
5.1.2 Registrácia a vkladanie diel.....	39
5.2 Charakteristika autora v prostredí stránky pismak.cz	42
5.2.1 Zrodenie autora.....	42
5.2.2 Hranice fiktívnej a skutočnej identity autora – nick	44
5.2.3 Expanzia identít – alternick.....	50
6 Porovnanie autorskej úlohy v kyberpriestore a v diele Rolanda Barthesa	52
7 Porovnanie autorskej úlohy na internete a v diele Michela Foucaulta.....	55
8 Zhodnotenie	58
Záver	60
Bibliografia.....	61
Obrázková príloha.....	63

ÚVOD

Ohniskom vzniku tejto práce bolo moje narazenie na zvláštny fenomén – internetovú literárnu tvorbu. Po prvý raz som sa s týmto prostredím sprostredkovane stretol už na strednej škole. Jeden z mojich spolužiakov, ktorý sa venoval amatérskej tvorbe poézie, ma naviedol na stránky, kde svoje texty publikoval.

Prostredie, v ktorom sa pohyboval, pôsobilo na mňa vtedy, priznám sa, viacmenej groteskne. Ľudia z rôznych kútov Slovenska a Česka, skrytý pod zvláštnymi prezývkami (nickmi) v rozsahu od parodovaných mien významných autorov (uvediem napríklad James Juyce), historických osobností (Aššurbalit), či do rôznej miery patetických kvázi-poetizmov (daždožienka; Ten, čo tancuje s tmou), sa stretávali vo virtuálnom priestore za účelom publikovania svojich textov, vzájomnej kritiky a v konečnom dôsledku aj istého sociálneho vyžitia. V tom období (sám som mal sotva 17 rokov) som vnímal najmä posledný spomínaný aspekt – sociálnu stránku veci. Vravel som si, čo sú to za ľudia, ktorí dobrovoľne trávia čas písaním a čítaním básničiek, ktorí sa navzájom kritizujú, kamarátia a nenávidia, a to všetko cez obrazovku počítača a navyše v prostredí amatérskej poézie? Nie je predsa prirodzenejšie, keď už sa chcú baviť o mne vtedy vzdialenej téme poézie, stretnúť sa osobne, publikovať v časopisoch, vydávať tlačené zbierky tak, ako tomu bývalo za posledných niekoľko storočí?

Moje vnímanie tohto prostredia, vtedy možno vzhľadom na moje vlastné revoltné obdobie netolerantné, sa časom zmenilo. Nepochopenie účelu vystriedal záujem, a to prevažne o spomínanú psycho-sociálnu rovinu interakcii v priestore internetovej tvorby. Ľudia so spoločným záujmom našli svoje miesto na pár webových stránkach, kde mohli realizovať svoj potenciál v kontexte ostatných autorov s podobným zameraním. Flexibilita moderného média (internetu) im ponúkla určite mnoho nových možností, s ktorými sa ich otcovia – básnici nestretli.

Sám som sa zúčastnil niekoľkých podujatí, ktoré z tejto komunity vyplynuli, tzv. „čítačiek“, kde sa autori, ktorí sa navzájom poznali len pod rôznymi nickmi, stretli osobne, prečítali svoju tvorbu, vyjadrili si navzájom uznanie a niekedy i prekvapivo ostrú kritiku. Pozoroval som, ako vznikajú medzi nimi priateľstvá i rôzne znepriatelené tábory, žabomyšie vojny o kvalite tej-ktorej produkcie, dokonca i oficiálne občianske združenia či vydavateľstvá. Veľmi reálna literárna komunita, ktorá vzišla z relatívne

nenápadného prostredia – malého kútika internetu. Mnohí z nich dnes naozaj publikujú vlastné zbierky básní, píše sa o nich v novinách a sú uznávaní ako jedna vetva modernej česko-slovenskej poézie. Napriek tomu sa väčšina z nich stále vracia, žije a hlási sa k svojmu pôvodu na internetových stránkach.

Tu sa dostávame do bodu, ktorý už nie je takým, ako som to vnímal na začiatku. Nejde už o akési dobrovoľné, amatérske výlevy anonymných autorov na internete. Prichádza plnohodnotná generácia mladých literátov, a to, odkiaľ vzišli, ostáva jedným z kľúčových aspektov, ktoré ich odlišujú od generácie predošlej.

Internet, médium, ktoré mení svet v širokom rozmedzí oblastí, ho mení aj v oblasti literárnej. Ako (ak vôbec) sa títo noví autori odlišujú od svojich predchodcov? Čím prispelo miesto ich zrodu k ich odlišnosti? Kto sa skrýva za nickom, publikujúcim básničky na internete? Je tam osoba (autor), alebo existuje skôr osoba, ktorá sa zrieka svojej identity v prospech nicku a ten sa následne stáva autorom? Alebo je problematika ešte hlbšia a ako autora tohto prúdu literárnej tvorby by sme mohli označiť samotné médium – internet?

Tieto i ďalšie otázky vo mne prebudili hlboký záujem o filozofiu diskurzu, mieste autora v ňom a aplikáciu týchto fenoménov na moderné prostredie média internetu. Rozhodol som sa venovať svoju prácu rozboru týchto otázok. Vzhľadom na obširnosť tematiky a riziko sklznutia do istej vágnosti som prirodzene túto tému pre svoju diplomovú prácu zúžil (viď nasledujúca kapitola).

Po špecifikácii témy a zdôvodnení jej výberu priblížim čitateľom stručný pohľad na internet ako moderné médium. V ďalších dvoch kapitolách rozoberiem dva kľúčové texty, z ktorých v práci vychádzam – „Smrť autora“ od Rolanda Barthesa (Barthes, Smrť autora, 2006) a „Čo je autor?“ od Michela Foucaulta (Foucault, 1994). Následne sa vyjadrím i k problematike internetovej anonymity. Pomyselným centrom práce bude kapitola o autorovi v kyberpriestore, kde najprv popíšem prostredie, v ktorom sa moderní internetoví autori pohybujú, a potom sa vyjadrím k charakteristikám autorov a autorstva v tomto prostredí. Ďalšie dve kapitoly zhodnotia autora v kyberpriestore v kontexte jednotlivých diskurzov od Foucaulta a Barthesa. Prácu uzavriem zhodnotením výsledkov, ku ktorým som dospel, a záverom, kde sa vyjadrím k váhe získaných výsledkov, ich nedostatkom i možným pokračovaniam úvah v budúcich prácach.

Dúfam, že sa mi podarí na nasledujúcich stránkach so skromnými nástrojmi a vedomosťami, ktoré mám k dispozícii, otvoriť túto oblasť do takej miery, aby v nej prípadný čitateľ našiel ak už nie rovno odpovede na otázky, tak aspoň priestor pre vlastné úvahy.

ŠPECIFIKÁCIA VÝBERU TÉMY A ÚČELU PRÁCE

Internet patrí k najrýchlejšie sa rozvíjajúcim novým médiám. Jeho využitie je veľmi rozsiahle, a preto je náročné, ak nie vyslovene nemožné, vytvoriť podrobnú analýzu internetu ako celku. Rozhodol som sa preto podrobiť dôkladnej analýze iba jednu z množstva funkcií, ktoré toto médium poskytuje. Moja práca sa bude zaoberať rôznymi podobami autorskej funkcie v kyberpriestore, s dôrazom na faktor internetovej anonymity.

Toto vymedzenie ostáva naďalej pomerne široké, preto pre účely tejto práce zúžim analyzovaný priestor na jednu konkrétnu stránku, na ktorej budem aplikovať svoje úvahy – www.pismak.cz.¹ (Ďalej len *pismak.cz* alebo *pismak*.)

Autorskou funkciou sa zaoberali vo svojich dielach aj uznávaní akademici Michel Foucault (v prednáške s názvom „Co je Autor?“) a Roland Barthes (v štúdiu „Smrt autora“). Keďže sa ani jeden z nich nedožil obdobia, v ktorom sa internet stal najpoužívanejším médium, zákonite sa k tomuto fenoménu nemohli ani vyjadriť. Vo svojej práci by som sa preto chcel zamerať práve na teórie týkajúce sa autorstva, ktoré formulovali Roland Barthes a Michel Foucault, a tieto sa následne pokúsim aplikovať na moderné médium internetu v špecifickom prostredí literárnej stránky *pismak*. Myšlienky, ktoré títo autori sformulovali počas svojho života, sa pokúsim priviesť znova k životu s fókusom na spomínanú internetovú stránku *pismak.cz* a komunitu na nej pôsobiacu.

Cieľom tejto práce bude zistiť, ako sa teórie Michela Foucaulta a Rolanda Barthesa vzťahujú k modernému médiu – internetu v priestore literárnej tvorby na stránke *pismak.cz*. Mojou hlavnou ambíciou je analyzovať postavenie autora v internetovej literárnej tvorbe na *pismaku* a následne na to nadviazať aplikáciou teórie týchto dvoch autorov v prostredí, ku ktorému sa oni sami vyjadriť nemohli. Osvetlenie tejto problematiky, ktorá je veľmi aktuálna, môže priniesť nové smerovanie do tradičných filozofických teórií analyzujúcich vzťah autor-dielo-čitateľ.

V práci budem teda overovať nasledujúce hypotézy:

H1. Teória Michela Foucaulta tak, ako o nej hovorí vo svojej prednáške „Co je autor?“, je aplikovateľná na autorstvo v prostredí nového média internetu na stránke www.pismak.cz.

¹ Prevádzkovateľom stránky je Jaroslav Polakovič (Polakovič, 2014)

H2. Teória Rolanda Barthesa tak, ako o nej píše vo svojej štúdií „Smrt autora“, je aplikovateľná na autorstvo v prostredí nového média internetu na stránke www.pismak.cz.

H3. Prostredie literárnej tvorby prináša nové charakteristiky, ktoré môžu doplniť a rozvinúť teórie Barthesa a Foucaulta. Jednou z týchto charakteristík je fenomén internetovej anonymity.

Z metodologického hľadiska bude táto práca zameraná najmä na kvalitatívny rozbor autorstva ako takého. Jadrom prístupu bude poznanie autora na stránke pismak.cz tak, ako je dostupné pre bežného používateľa stránky. Veľká pozornosť bude tým pádom venovaná tomu, ako vyzerá prostredie tejto stránky a aké možnosti na nej používateľ má. Nasledovať bude analýza funkcie autora na tejto stránke, popis viacerých rolí, v ktorých autori na stránke i mimo nej vystupujú a celková charakteristika novej pozície autora v tomto prostredí.

Vnímanie tejto pozície môže byť, a pravdepodobne bude, značne subjektívne. Práca teda neponúkne „tvrdé údaje“ v pravom zmysle slova. Z tohto hľadiska pôjde skôr o súbor popisov, úvah, analýz a porovnaní myšlienok mladého diplomanta s dvoma veľikánmi modernej filozofie. Uvedomujem si náročnosť tejto pozície a pokúsim sa pristúpiť k spracovaniu témy s plným nasadením.

1 INTERNET AKO MODERNÉ MÉDIUM

1.1 MODERNÁ SPOLOČNOSŤ V KONTEXTE INTERNETU

Moderná spoločnosť je podľa van Dijka (The Network Society, 2012) charakteristická tak vysokou intenzitou spracovávania informácií, že sa jej dostáva prívlastku **informačná**. Táto informačná aktivita vytvára organizáciu spoločnosti na základe vedy, racionality a reflexivity. Zároveň vzniká ekonomika, ktorá je na všetkých úrovniach (dokonca napr. aj v sektore poľnohospodárstva či priemyslu) charakteristická produkciou informácie. Pracovná sila je v súčasnosti sústredená do úloh týkajúcich sa spracovávania informácií, čo vyžaduje vyššiu vzdelanostnú úroveň vo všeobecnosti. Aj kultúra je ovládnutá médiami a informačnými produktmi s ich znakmi, symbolmi a významami (van Dijk, 2012).

Spolu s dobre známym pojmom informačnej spoločnosti prichádza aj menej známy pojem **spoločnosti sietí**, ktorá je, ako povedal Castells, „spoločnosťou, kde kľúčové spoločenské štruktúry a aktivity sú organizované okolo elektronicky spracovávaných informačných sietí“ (Kreiser, 2001).

Siete ako také vo vývoji spoločnosti nie sú ničím novým. Historici McNeill & McNeill (The Human Web: A Bird's-eye View of World History, 2003) vnímajú rozmach sietí v spoločnosti a kultúre už od obdobia pred cca 12000 rokov. Sieť v ich ponímaní je istou abstraktnou kolekciou spojení medzi elementmi jednotky. Sieťou v užšom slova zmysle, teda tou, ktorá umožňuje spájať rôzne úrovne interpersonálnej, organizačnej a masovej komunikácie, je dnes hlavne internet (van Dijk, 2012).

Internet sa tak stáva centrálnym elementom v Castellsovej definícii spoločnosti sietí.

1.2 STRUČNÁ HISTÓRIA INTERNETU

Podmienky vzniku internetu boli úzko späté so studenou vojnou. V strachu pred možným jadrovým útokom, ktorý by mohol zničiť komunikačný systém armády, Ministerstvo Obrany USA už počiatkom roku 1969² financovalo projekt ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network), ktorý bol neskôr premenovaný na DARPANET (prívlastok „Defense“ pred vyššie spomínané). Prvá verejná prezentácia projektu bola na konferencii *International Conference on Computers and Communities* v októbri 1972, kde vyše 1 000 účastníkov uvidelo prácu ARPANETu naživo. Tisíc ľudí, fascinovaných úžasnou možnosťou vtedajšej techniky, odchádzalo domov inšpirovaných a motivovaných k ďalšej práci na spoločnom projekte, čo znamenalo vznik veľkého potenciálu pre ďalší vývoj technológie (Marson, 1997).

Ďalším veľkým krokom vo vývoji internetu bolo rozšírenie technológie Ethernetu od firmy Xerox spolu so zavedením protokolu FTP a emailu (Leiner, et al., 1999).

Posledným míľnikom, ktorý v histórii internetu musíme zmieniť, je vznik prvej webovej stránky v roku 1989 a tým začiatok dnes tak známeho WWW (*World Wide Web*). Spočiatku boli webové stránky neprehľadné a užívateľsky ťažko zvládnuteľné. To zmenili v roku 1993 dvaja študenti (Marc Andreessen and Eric Bina), ktorý vyvinuli softvér Mosaic (akýsi prvý predchodca moderných prehliadačov). V roku 1996 sa na trhu objavil nový, ešte lepší softvér – Netscape. Tu už nastal veľký rozmach internetových prehliadačov (napr. Internet Explorer) a nových funkcií (Marson, 1997).

Podrobný popis histórie internetu prinášajú dva citované články (Leiner, et al., 1999; Marson, 1997).

Popisovaná história internetu sa z veľkej časti na začiatku týkala jeho šírenia medzi úzkym okruhom odborníkov, akademikov a armádných komunikačných jednotiek. Rozšírenie internetu medzi širokou verejnosťou a jeho úspech v počiatkových štádiách umožnili najmä grafický používateľský interface a funkcia e-mailu (Kim, 2010).

² Tento projekt vychádzal z práce Kleinrocka, ktorý už v roku 1961 prišiel s teóriou paketových prepínačov a spolu s Robertsom a Merillom roku 1965 po prvý krát v histórii prepojili dva počítače pomocou telefónnej linky (Leiner, et al., 1999).

1.3 ADAPTÁCIA INTERNETU V SPOLOČNOSTI

V posledných desaťročiach 20. storočia bola societa charakteristická najmä využívaním jedného média – televízie. Nástupom internetu dochádza k posunu v spoločnosti, ktorý spočíva okrem iného v redukovaní anonymity ľudí (oproti pozeraniu televízie je využívanie internetu spojené s väčším prístupom k osobným údajom jednotlivca a zároveň aj s priamejším vystupovaním ľudí ako individuí). Internet poskytuje tiež omnoho väčší potenciál v spracovávaní informácií, je interaktívnejší a prístupnejší človeku ako jedincovi vo výraznejšej miere, ako to bolo v spoločnosti, ktorej hlavným masmediálnym prostriedkom bola televízia. Dochádza k zmenám, ktoré boli predpovedané už na prelome milénia (Havick, 2000).

Používanie internetu ešte aj v druhom desaťročí 21. storočia dosť závisí na tom, ako je danému používateľovi dostupný. Napriek tomu sa objavujú snahy identifikovať ďalšie determinanty používateľskej aktivity na internete. Patria medzi ne napríklad spôsob života obyčajného človeka a jeho rezistencia k prijatiu novej technológie (resp. neochota prispôbovať sa dynamickému svetu moderných produktov informačných technológií a elektroniky), či to, ako hodnotia a do akej miery si uvedomujú pravidlá a obmedzenia fungovania internetu (Tsatsou, 2011).

Ak chceme hlbšie rozlíšiť používateľov internetu, nestačí ich deliť na tých, ktorí internet majú a ktorí nie. Na základe nórskeho výskumu (Brandtzæga, Heima, & Karahasanovic, 2010) s vyše 12 000 respondentmi z 5 krajín európskej únie (Nórsko, Švédsko, Anglicko, Španielsko a Rakúsko) môžeme rozlíšiť 5 typov používateľov internetu. Prvým sú tí, ktorí internet **nepoužívajú pravidelne** (Non-Users, 42% vzorky). Druhým typom sú **sporadickí používatelia** (Sporadic Users, 18%), ktorí internet využívajú príležitostne, najmä na špecifické úlohy alebo e-mail. Tretí typ – **používatelia internetu na zábavu** (Entertainment Users, 10%) – využíva mediálne funkcie internetu, hry, chat a podobne. Štvrtým typom sú **inštrumentálni používatelia** (Instrumental Users, 18%), ktorí internet používajú v cieľavedomej aktivite pri hľadaní informácií, služieb, pri práci s internetovým bankovníctvom a podobne, a to takmer na dennej báze. Posledným typom sú **pokročilí používatelia** (Advanced Users, 12%), ktorí internet využívajú na široké spektrum aktivít, či už inštrumentálnych alebo zábavných (Brandtzæga, Heima, & Karahasanovic, 2010).

Alarmujúcim poznatkom je, že spolu až 60 % percent vzorky tvoria ľudia, ktorí internet nevyužívajú alebo ho využívajú len sporadicky. Pripomeňme, že toto sa týka

vyspelých európskych krajin (Nórsko, Anglicko, Španielsko, Švédsko a Rakúsko), ktoré majú vo všeobecnosti dobre umožnený prístup na internet. Prekážkou môže byť, ako neskôr autori argumentujú, typ pripojenia – stále je potrebné rozširovať možnosti širokopásmového pripojenia na internet. Hlavným prediktorom v tom, akým typom používateľa človek je, sú podľa tejto štúdie vek a prístup k internetu, nasleduje pohlavie a typ domácnosti, a to hlavne podľa počtu členov – čím viac členov, tým väčšia pravdepodobnosť, že daný jedinec internet nevyužíva (Brandtzæga, Heima, & Karahasanovic, 2010).

Vzostup informačných technológií prináša nové rozmery do otázok formovania spoločnosti. Tento vplyv je dobre badateľný najmä na mladšej generácii. Narastá dostupnosť informácií a s tým spojené preťaženie mládeže informáciami. Vznikajú nové systémy interfaceov, ktoré umožňujú ovládanie technológií novými spôsobmi. Samotná technológia sa približuje vo svojej forme i obsahu tomu, akým spôsobom fungujeme v spoločnosti (antropomorfizuje). Všetko, čo bolo ešte pred pár rokmi doménou tých najprogresívnejších, sa stáva pre novú generáciu čoraz dostupnejším, samozrejmejším. Je preto dôležité sledovať, akým spôsobom môžu tieto javy facilitovať, rozvíjať a inak meniť kognitívne procesy a sociálne správanie internetovej generácie (Biocca, 2000).

Efekt internetových technológií na mentálny vývoj budúcej generácie má pritom, ako to už býva zvykom, svoje benefity aj škodlivé aspekty. Spomedzi tých pozitívnych aspektov môžeme uviesť napríklad zvýšenú sebadôveru, vnímanie sociálnej opory, zväčšenie spoločenského kapitálu, relatívne bezpečné prostredie pri experimentovaní a hľadaní vlastnej identity a väčšie možnosti pri sebarealizácii. Negatíva zahŕňajú najmä zvýšené vystavenie sa poškodeniu, sociálnu izoláciu (socializácia spoza obrazovky na úkor medziľudského kontaktu), depresiu či kyberšikanu (Best, Manktelow, & Taylor, 2014).

Taktiež riziko toho, že deti narazia na potenciálne škodlivý materiál na internete, narastá proporciálne k rýchlosti technologických pokrokov. K dispozícii sú viaceré stratégie na vyrovnanie sa s týmto rizikom. Ako najefektívnejšie sa ukazujú tzv. ko-regulačné schémy v spojení s profesionálnym filtračným softvérom. Ďalšími nástrojmi môžu byť legislatívne úpravy, technologické úpravy a samoregulácia u používateľov či vedenie k nej. Dôležitým prvkom pritom je, aby k týmto snahám

dochádzalo na viacerých frontoch zároveň, a to politických, technologických ale aj v rámci jednotlivých domácností (Lievens, 2007).

V tomto krátkom opise internetu od jeho vzniku až po jeho súčasný dopad na spoločnosť som sa snažil poukázať na relevantnosť témy tejto práce, keďže vplyv internetu na spoločnosť je téma, ktorou sa momentálne zaoberajú a ešte aj dlho budú zaoberať vedeckí pracovníci po celom svete. Ja sa v tejto práci pokúsim taktiež o istý rozbor vplyvu internetu na spoločnosť. Pôjde však o rozbor špecifický, ktorý by mal byť relevantný najmä z pohľadu môjho študijného odboru – Elektronická kultúra a sémiotika. Ďalej už teda bude nasledovať rozbor mnou zvolených diel.

2 ROLAND BARTHES – SMRŤ AUTORA

2.1 ROLAND BARTHES

Roland Barthes (1915-1980) bol francúzsky teoretik literatúry, lingvista, esejista, semiológ, kritik a filozof. V priebehu svojej kariéry sa spočiatku prezentoval ako marxisticky založený kritik. Neskôr sa stal ústrednou postavou francúzskeho štrukturalizmu či post-štrukturalizmu. Jeho práce nachádzajú oporu hlavne v povahe literárnych prvkov, ktoré sú z hľadiska spisovateľa reakciou na spoločenské štruktúry, impulzy vo forme symbolov kvalifikovateľných vedou – semiológiou.

Obsahom jeho sedemnástich kníh a mnohých článkov je „sociológia znakov“. Z významných textov uveďme *Camera lucida*, *Rozkoš z textu* alebo *Cisárstvo znakov*.

V tejto práci budem vychádzať z Barthesovej štúdie *Smrt autora* (Barthes, *Smrt autora*, 2006), pôvodne uverejnenej ako *The Death of the Author* v americkom časopise *Aspen* (Barthes, *The Death of the Author*, 1967).

2.2 SMRT AUTORA

Analýza Barthesovho textu prináša ťažkosti trochu odlišného charakteru ako analýza Foucaultovej prednášky, ktorá bude nasledovať v ďalšej kapitole. Kým Foucault využíva síce zložitý a abstraktný, no v prvom rade deskriptívny a priamy jazyk, Barthes je vo svojom vyjadrovaní typický využívaním metafor na priblíženie významu, ktorý sa snaží čitateľovi priniesť. V tomto chápem Foucaulta ako vedca, Barthesa však v prvom rade ako literáta, ktorým i bezpochyby bol (čo však nijako neuberá na vedeckosti a fundovanosti jeho textu).

Využitie metafory u Barthesa je v tomto zmysle dvojsečnou zbraňou. Umelecký prvok, prenesenie významu, môže u prijímateľa informácie doslova „vyvolať“ myšlienku, ktorú sa autor snaží sprostredkovať, a to oveľa intenzívnejšie ako vecné označenie faktu. Prináša ale riziko nepochopenia, či skreslenia posolstva, čo sa môže diať v omnoho väčšej miere ako u Foucaultovho ťažko pochopiteľného, no vo svojej esencii jasného textu. Nasledujúci výklad teda treba chápať (najmä v jemnejších detailoch a odtieňoch významu) ako jednu z možných interpretácií Barthesovho článku, z dôvodu čo najpresnejšieho zachovania jeho posolstva pretkanú citovaním slov Rolanda Barthesa presne tak, ako ich sám napísal.

V úvode svojho článku cituje Barthes Balzaca („Byla to žena s chvílemi náhlého strachu, bezdůvodných rozmarů, pudových zmatků, bezdůvodné smělosti a líbezné citové jemnosti.“) a zamýšľa sa nad tým, kto vlastne v tomto citáte hovorí. Dospieva k tvrdeniu, že

„Dozvědět se to zůstane navždy nemožné z prostého důvodu: psaní je destrukcí každého hlasu (*voix*) a počátku (*origine*). Psaní je ono neutrální, smíšené a šikmé, kde mizí náš subjekt, ono černobílé, kde se ztrácí veškerá identita počínaje tou, jež náleží tělu, které píše.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 75).

Barthes jednoznačne označuje akt vypovedania nejakej udalosti ako jav, pri ktorom

„hlas ztrácí svůj původ, autor vstupuje do své vlastní smrti; začíná psaní.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 75).

Z historického hľadiska upozorňuje na to, že kedysi bola úloha rozprávača či recitátora vnímaná ako isté predstavenie, čo však nesúvisí s obdivom autorstva daného diela. Takýto autor je fenoménom vytvoreným našou spoločnosťou; kdesi od stredoveku, cez anglický empirizmus a francúzsky racionalizmus sa objavila v chápaní prestíž individua. Barthes označuje pozitivizmus ako smer prikladajúci najväčšiu dôležitosť osobe autora. Takto nachádzame autorov na čestnom mieste v učebniciach, biografiách apod.

„Obraz literatury, ktorý môžeme nájsť v bežnej kultúre, je tyransky zaměřen na autora, jeho osobnost, jeho historii, jeho záliby a vášně;...“
(Barthes, Smrt autora, 2006, s. 75).

Táto „riša autora“ zažíva podľa Barthesa už dlhšiu dobu otrasy práve zo strany samotných autorov. Ako príklad uvádza Mallarmého, ktorý sa snaží nahradiť rečou to, čo bolo kedysi pokladané za jej majiteľa. Celá jeho poetika pozostáva podľa Barthesa z vymazania autora v prospech písania, čo zároveň vytvára priestor pre čitateľa.

Valéry je ďalším autorom, ktorý síce Mallarmého prístup o trochu zmiernil, avšak neprestal zpochybňovať autora:

„... zdůrazňoval jazykovou povahu a „riskantnost“ jeho aktivity a domáhal se ve všech svých prozaických knihách esenciálně verbálního postavení literatury, vedle kterého se mu jakékoli uchýlení se k nitru spisovatele jevílo jako pustá pověřčivost.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 75-76).

Barthes uvádza ešte jeden konkrétny príklad: Proust rozmazal vzťah postáv a spisovateľa. Proust nevložil svoj život do románu ale naopak, urobil zo svojho života dielo.

Aj celý jeden literárny smer – surrealizmus – dával podľa Barthesa reči zvrchované miesto nad autorom, napr. technikou automatického písania, keď autor píše automaticky aj to, čo ani sám netuší. Nad týmto všetkým uvádza Barthes meta-nahliadnutie: samotná lingvistika podľa neho

„... dodala k destrukci Autora cenný analytický nástroj a ukázala, že výpověď je ve své podstatě prázdny proces, který funguje bezvadně i bez

toho, že by jej bylo nutné zaplnit osobou mluvčího: lingvisticky není Autor ničím víc než tím, kdo píše, stejně jako *já* není nikým jiným, než tím, kdo říká *já*. Řeč zná „subjekt“, ne „osobu“, a tento subjekt, prázdný mimo výpověď samu, která jej definuje, stačí na „udržení“ řeči, tedy na její vyčerpání.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 76).

Aj mimo historický kontext je pozícia autora podľa Barthesa odcudzená textu. Autor, na ktorého sme kedysi verili, je pokladaný za minulosť svojej knihy, autor a kniha sú chápané ako niečo „pred“ a niečo „po“. V súčasnosti je to však s moderným pisateľom presne naopak: rodí sa spolu s textom

„... není žádným způsobem opatřen bytím, které by předcházelo či přesahovalo jeho psaní, není nijak subjektem, jehož by byla kniha predikátem; existuje pouze čas výpovědi a celý text je navěky psán *tady a teď*.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 76).

Reč takto stráca svoj pôvod a priestor diela nemá iný pôvod ako reč samotnú.

Tvorba textu podľa Barthesa prebieha za pomoci využitia už naučených slov a fráz; skriptor, teda pisateľ, ktorý nastupuje na miesto autora, využíva slovník jazyka a kniha sa stáva tkanivom znakov,

„... nekonečně vzdálenou imitací.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 77).

Prítomnosť autora v texte dávala značný priestor kritike, ktorá svoju úlohu podľa Barthesa dlho redukovala na prosté nájdenie autora v texte. V novej kritike môžeme priestor písania sledovať, prechádzať, ale nikdy nie odhaliť. Ak však naozaj nastane pomyselná „smrť autora“, kritika upevní svoju pozíciu v spore o legitímny výklad diela.

Na záver svojej štúdie sa Barthes vracia k úvodnej vete, ktorú citoval od Balzaca. Jej zdrojom je podľa neho samotné čítanie textu. Čitateľ je tým priestorom, do ktorého sa písanie zapisuje. Barthes uzatvára celú štúdiu tézou:

„... zrození čtenáře musí být zapláceno smrtí Autora.“ (Barthes, Smrt autora, 2006, s. 77). Barthes teda presúva dôraz v texte z jedného subjektu (autora) na druhý (čitateľa).

2.3 ZHRNUTIE

Barthesove myšlienky môžeme zhrnúť v bodoch takto:

- akt písania prináša stratu identity autora;
- postava autora v histórii prešla vývojom, nachádzame tieto jeho formy v rôznych obdobiach:
 - prednesenie textu je významnejšie ako jeho autorstvo (autor ako performer);
 - obdobie (nie až tak dávne) keď je dielo úzko späté s autorom, jeho životom a ostatnými dielami;
 - a konečne obdobie, keď je samotný text postavený nad autora, autor sám sa snaží vymiznúť z textu (Mallarmé, Proust, surrealisti);
- lingvistika dodala k vymiznutiu autora z textu cenné nástroje – napr. rozlišuje v texte subjekt, nie autora;
- miesto autora dnes obsadzuje pisateľ, ktorý nie je opatrený svojím vlastným bytím, vzniká tu a teraz, nemá zmysel zamýšľať sa nad jeho existenciou mimo textu;
- to dáva priestor čitateľovi textu, Barthes zdôvodňuje potrebu smrti autora pre zrod moderného čitateľa.

3 MICHEL FOUCAULT – ČO JE AUTOR?

3.1 MICHEL FOUCAULT

Michel Foucault (1926-1984) je predstaviteľom postmodernej filozofie, venoval sa však aj histórii, teórii kultúry, sociálnej teórii a psychológii. Sám seba označoval podľa Brownovej ako učiteľa (2004).

Foucault už od mladého veku medzi spolužiakmi vynikal, svoj osobný život však zvládadal ťažko. Do kolektívu sa nedokázal zaradiť, spolužiakov často zosmiešňoval a ironizoval, trpel depresiami a niekoľkokrát sa pokúsil o samovraždu. Ťažko sa vyrovnával so svojou homosexualitou. V roku 1948 sa mu však úspešne podarilo vyštudovať filozofiu a o rok neskôr psychológiu. V 50. rokoch pôsobil na École Normale a na univerzite v Lille, v roku 1961 úspešne obhájil svoju dizertačnú prácu s pôvodným názvom „Šílenství a ne-rozum. Dějiny šílenství v klasické době.“ Približne v tomto období sa stretol so svojím životným partnerom Danielom Defertom a v osobnom živote už bol šťastnejší a vyrovnanejší. V druhej polovici 70. rokov Foucault často prednášal v USA, kde sa v New Yorku a San Franciscu začlenil do miestnych homosexuálnych komunit a pravdepodobne tu sa nakazil vírusom HIV. Posledné dva diely jeho práce Dejiny sexuality už písal s vedomím blížiacej sa smrti (Plháková, 2006).

V jeho prácach si môžeme všimnúť zdôrazňovanie historického kontextu či prepojenie myslenia a činnosti, ktoré naznačujú pôvod u Marxa. K nemu sa však Foucault explicitne nehlásil a na obvinenia z „kryptomarxizmu (...) odpovedal smiechom“ (Brown, 2004). Z jeho otázky „či napokon môže byť nejaký rozdiel medzi historikom a marxistom“ (Gordon, 1988 podľa Brown, 2004) je jasné, že aj napriek rešpektu Marxovej metódy sa Foucault sám nestotožňuje so všetkými jeho teóriami (napr. uprednostňovaním ekonomického systému; Brown, 2004).

Na Foucaulta mali veľký vplyv aj spisovatelia a psychológovia, spomeňme napr. Raymonda Roussela či Sigmunda Freuda. Najväčší vplyv však na neho mal Nietzsche. Poskytol mu okrem iného genealogickú metódu, teda „sledovanie skrytých alebo tajných dejín napríklad slova (...), aby sme odhalili zastretý kontext vývoja pojmu“ (Brown, 2004). V osobnom rozvoji ho navyše Nietzsche oslobodil od akademických obmedzení. Často pri čítaní Nietzscheho odchádzal z Francúzska a pracoval na nových miestach (Brown, 2004).

Zo súčasníkov spomeňme aspoň Foucaultovho kolegu a priateľa Gillesa Deleuzeho. Obaja sa navzájom inšpirovali svojím dielom a dokonca spolu publikovali niekoľko filozofických rozhovorov. Foucault oceňuje na Deleuzovi:

„Nemali by sme to chápať tak, že návrat je formou obsahu, ktorým je diferenciacia, ale že medzi diferenciou, vždy nomadickou, vždy archaickou, a znakom, ustavične excesívnym, vždy premiestneným svojím stávaním, sa rozpútalo iskrenie, ktoré raz poniesie Deleuzovo meno: nové myslenie je možné; myslenie je znovu možné“ (Foucault, 1996 podľa Brown, 2004).

Vo Foucaultovej bohatej akademickej kariére dominuje téma moci v spoločnosti a sociálnej kontroly prostredníctvom vedeckých poznatkov. Foucault ukázal, ako authority v 18. storočí využívajú pojem šialenstvo na kategorizovanie a stigmatizovanie nielen mentálne slabších, ale aj chudobných, chorých, ľudí bez domova a v podstate všetkých, ktorých individualita by mohla byť pre spoločnosť (aspoň z pohľadu spomínaných autorít) ohrozujúca (Stokes, 2004).

Témy Foucaultových prác, aj keď sú vo svojej podstate prevažne temné a pesimistické, ponúkajú podľa Stokesa (2004) i priestor na optimizmus v tom zmysle, že ukazujú, ako môže obor filozofie osvetliť fungovanie dominantnosti a baženia po nej v spoločnosti. Týmto nám umožňujú budovať sociálne štruktúry minimalizujúce negatívny dopad tejto dominancie.

Foucault sa vo svojich prácach zameriaval na analýzu inštitúcií a ich fungovania v histórii a súčasnosti. Jednou z najznámejších tém, ktoré ho oslovili, bola téma inštitúcie psychiatrie. Vyjadruje sa k nej najviac vo svojich dielach *Dejiny šialenstva* a *Psychológia a duševná choroba*. Duševná choroba a duševné zdravie sú vo Foucaultovom vnímaní produktmi inštitúcií. V rôznych obdobiach histórie sú ako prejavy šialenstva označované odlišné fenomény. Skúmaním toho, čo vlastne šialenstvo je, zistíme, že „zo šialenstva samého osebe nezostane nič“ (Brown, 2004). Foucault zachádza v ďalšej práci, *Zrod kliniky*, ešte ďalej a zamýšľa sa nad podstatou chorobných príznakov, ktoré sa od počiatku definujú tým, ako sa prejavujú lekárovmu pohľadu. Hovorí:

„Znak už nehovorí prirodzeným jazykom choroby, svoju podobu a hodnotu prijíma iba vzhľadom na otázky položené lekárske vyšetrovaním. Nič potom nebráni, aby ho lekárske vyšetovanie nevyvolalo a priam nevyfabrikovalo. Už nie je spontánnym prejavom samej choroby; je miestom, kde sa gestá skúmania stretávajú s chorým organizmom.“ (Foucault, 1963 podľa Brown, 2004)

Foucault zdôrazňuje úlohu skúsenosti, ktorá poskytuje istý náhľad na diskurz, možnosť uniknúť pomocou filozofického prístupu. Inštitúcie sa snažia zabrániť takémuto úniku – môžeme si opäť všimnúť Foucaultovo zdôraznenie prítomnosti moci a snahu dostať sa z jej vplyvu.

Boj s inštitúciami a politickou mocou bol vo Foucaultovej kariére prítomný aj v jeho analýze väzenského systému (dielo *Dozerat' a trestat'*). Foucault sa venoval aj téme sexuality, napr. v trojzväzkovom diele *Dejiny sexuality* alebo práci *Herculine Barbin* venovanej problematike vtedajšieho úradného rozhodovania o pohlaví hermafroditov, ktoré ho na základe dokumentov a analýz privádza až k spochybneniu potrebnosti „opravdivého sexu“ (Brown, 2004).

Sexualita predstavovala pre Foucaulta vhodnú sféru skúmania, na ktorej ilustroval svoje presvedčenie, „že aj jednotlivec ako subjekt je výtvorom moci“ (Gál & Marcelli, 1991). Túžba a pôžitok jednotlivca sa v prípade sexuality stretávajú s obmedzeniami a potlačovaním zo strany druhých, zo strany spoločnosti. V tejto súvislosti opäť zdôrazňoval vplyv spoločenskej moci na formovanie subjektu (Gál & Marcelli, 1991).

V predslove k dielu *Slová a veci* Foucault tiež premýšľa o postavení subjektu:

„Dá sa hovoriť o vede a jej dejinách (a teda o podmienkach jej existencie, o jej zmenách, o omyloch, akých sa dopustila, o náhlych pokrokoch, čo jej otvorili nové cesty) bez odvolávania sa na samého vedca – a nemyslím tým len konkrétneho jednotlivca reprezentovaného vlastným menom, ale aj jeho dielo a zvláštnu podobu jeho myslenia?“ (Foucault, 1973 podľa Brown, 2004).

Na túto otázku si neskôr sám kladne odpovedá. V tejto svojej práci neskôr hovorí o tom, ako je naopak dôležité narúšať stabilnú identitu subjektu v diskurze,

pretože identity obmedzujú možnosť pozitívnej zmeny (uvádza na príklade mocenských diskurzov):

„Ak tieto usporiadania musia raz zaniknúť, tak ako sa objavili, ak ich raz nejaká udalosť, ktorú zatiaľ nanajvyšť tušíme ako možnú, no jej formu a príslub nepoznáme, rozvráti ako bolo na konci 16. storočia rozvrátené klasické poznanie; potom sa možno bez obáv stavať, že človek sa vytratí ako tvár z piesku na brehu mora“ (Foucault, 2000 podľa Brown, 2004).

V tejto svojej práci Foucault v závere uvažuje aj o celospoločenskom zániku vnímania súčasného postavenia subjektu. Zmenu pohľadu na individualitu ohlasuje ako

„... skorú smrť človeka. Podľa jeho názoru sa blíži čas, keď sa rozplynú chiméry humanizmov a ukáže sa, že antropologická koncepcia človeka je nezlučiteľná s bytím jazyka. Nietzscheovskú inšpiráciu takto Foucault rozvinul o zvestovanie zániku človeka ako subjektu vedomia a slobody.“ (Gál & Marcelli, 1991)

Veľké miesto vo Foucaultových prácach zaujímajú úvahy o diskurzoch, teda skupinách výpovedí patriacich jednej výpovedi. Prvotný pojem epistéma neskôr sám nahradil pojmom diskurzívna formácia. Ide o základné prvky vedenia, jazykové štruktúry, percepčné schémy a mriežky vedenia, ktoré vymedzujú, čo je považované za pravdivé a aké vedecké diskurzy sa môžu rozvíjať (Plháková, 2006).

Keďže je kontext Foucaultových prác široký a jednotlivé témy i pojmy sa v jeho dielach prelínajú a vyvíjajú spolu s jeho myslením, v tejto diplomovej práci budem vychádzať takmer výhradne z jeho prednášky *Co je autor?*, ktorá bola do češtiny preložená a vydaná r. 1994 z pôvodného textu v *Bulletine Francúzskej filozofickej spoločnosti*, ročník 63, č. 3, júl - september 1969, zv. LXIV., s. 73-104 (Foucault, 1994).

3.2 CO JE AUTOR?

Text prednášky na tému *Co je autor?* nesie viaceré charakteristiky typické pre Foucaulta, z ktorých je pre nás najkritickejším jeho zložitý jazyk, plný abstraktných pojmov a komplexných úvah. V tejto kapitole sa pokúsím jeho text rozobrať krok za krokom, čo možno najpodrobnejšie a najzrozumiteľnejšie. Nasledujúce stránky budú teda kompozíciou parafráz, citácií a interpretácií Foucaultovej prednášky. Kľúčové prvky pre túto prácu zhrniem v závere kapitoly do prehľadnej podoby.

V krátkom úvode prednášky Foucault upozorňuje na to, že nasledujúce slová sú viac projektom ako výsledkom ukončených prác a vyzýva poslucháčov k pripomienkam a kritike. Následne zdôvodňuje výber témy tým, že chce podrobiť kritike svoje predošlé texty, kde podľa vlastných slov „divoko“ používal mená autorov, čo viedlo k istej dvojznačnosti. Otázka autora sa preto stáva meritom jeho nasledujúcej úvahy, a to v zmysle vzťahu textu k autorovi, kde sa chce zamerať na

„... spôsob, jakým text míří k oné postavě, která je mu vnější a která mu předchází, přinejmenším na první pohled.“ (Foucault, 1994, s. 44).

Foucault cituje Becketta: „Co záleží na tom, kdo mluví, že někdo něco řekl; nezáleží na tom, kdo mluví.“ Ústredným motívom, z ktorého Foucault vychádza, sa teda stáva tvrdenie, že nezáleží na tom, kto hovorí; pri písaní

„... je to otázka otevření jistého prostoru, v němž píšící subjekt neustále mizí.“ (Foucault, 1994, s. 45).

Prichádza zamyslenie sa nad úlohou smrti v písaní – kedysi Gréci zvečňovali nesmrteľnosť hrdinu, či napr. arabské rozprávanie *Tisíc a jedna noc* malo ako hlavný motív neumieranie – Šeherezádino rozprávanie vníma Foucault ako

„... urputný protiklad vraždy“ (Foucault, 1994, s. 45).

Postupne došlo k metamorfóze v literatúre, dielo dostalo v prenesenom význame právo zabiť svojho autora. Autor ustupuje do pozadia.

Foucault rozoberá dva ústredné pojmy tvorby – dielo a písanie. Dielo ako také podľa neho nemá ostro vymedzené hranice a keď nad tým uvažujeme, objavujeme ťažkosti v téze, že dielo je to, čo vytvoril autor. Foucault zachádza až tak ďaleko, že sa

zamýšľa nad tým, či by napr. účet z práčovne mal byť považovaný za dielo autora. Uzatvára tým, že vylúčenie autora z diskusie nerieši problém, pretože pojem diela sa bez neho stáva rovnako problematickým a tým teda dáva ďalšej diskusii o mieste autora v diele patričnú relevantnosť.

Pojem písania podľa Foucaulta udržuje existenciu autora ešte subtilnejšie. Tento pojem podľa neho

„... dáva prežiť v šedém svetle neutralizace hře představ, které vytvořili určitý obraz autora.“ (Foucault, 1994, s. 47) .

V ďalších úvahách Foucault uvažuje o probléme používania mena autora. Dáva do kontrastu používanie vlastného mena jedinca a mena autora. Tieto pojmy podľa neho nie sú izomorfné. Ak napr. pozorujeme, že nositeľ nejakého vlastného mena nemá charakteristiky, ktoré sú o ňom známe (farba očí), vzťah vlastného mena k danej osobe tým neutrpí; pán X je stále pán X. Naopak, ak by sa napr. zistilo, že Shakespeare nenapísal Sonety, autorovo meno by nezostalo bez zmeny. Meno autora zaisťuje klasifikáciu určitého počtu textov, ukazuje, že

„... jde o řeč, jež má být přijímána určitým způsobem a již se má dostat v dané kultuře určitého statutu... jméno autora... jaksi běží na hranici textů, že je vykrojuje, že sleduje jejich kostry, že projevuje jejich způsob bytí nebo že je přinejmenším charakterizuje... Funkce autora tedy představuje charakteristický způsob existence, oběhu a působení určitých diskurzů v nitru nějaké společnosti.“ (Foucault, 1994, s. 50).

Foucault sa dostáva k jadrú svojej prednášky – k analýze funkcie autora. Charakteristika diskurzu, ktorý je nositeľom funkcie autora, má podľa neho 4 základné rysy.

Prvý z nich je to, že diskurzy sú predmetom privlastnenia. Toto privlastnenie malo svoj historický vývoj; spočiatku boli texty len istým aktom, gestom a až na prelome 18. a 19. storočia nadobudli charakteristiku vlastníctva v pravom zmysle slova.

Druhý rys diskurzu nesúceho funkciu autora vyplýva paradoxne z toho, že

„... není provozována funkce autora univerzálně a trvale ve všech diskurzech.“ (Foucault, 1994, s. 51).

Kedysi boli texty prijímané bez ohľadu a záujmu na to, kto bol ich autorom. Istotne aj dnes možno nájsť takéto príklady (napr. niektoré univerzálne vedecké poznatky sú vo všeobecnosti prijímané ako fakty bez ďalšieho pátrania po autorovi – i keď i toto neplatí absolútne, pretože vedecký prístup vyžaduje následne dohľadať a overiť zdroj informácie), no v prípade poetického či fiktívneho textu, ktorý

„... k nám dospěje v anonymitě... nastupuje okamžitě hra hledání autora. Literární anonymita je pro nás nesnesitelná; připouštíme ji jen jako záhadu.“ (Foucault, 1994, s. 52).

Tretí rys funkcie autora nachádza Foucault v spôsoboch a operáciách určovania autora. To, čo je v jedincovi určené ako autor

„... je jen projekce ve stále více nebo méně psychologizujících pojmech postupu, kterému jsou podrobovány texty, přiblížení, která jsou prováděna, rysy, jež jsou určovány jako výrazné, kontinuity, jež jsou připouštěny, nebo vylučování, jež jsou praktikována.“ (Foucault, 1994, s. 52).

V krátkom odbočení prirovnáva Foucault spôsoby vyhľadávania autora literárnou kritikou k tým spôsobom, ktoré využívala kresťanská tradícia pri autentizovaní textov. Podľa sv. Hieronyma sú dôležité štyri kritéria: konštantná úroveň hodnoty, konceptuálna alebo teoretická dôslednosť, jednota štýlu a konečne časová konzistencia vzniku textu s tým, kedy autor skutočne žil. Tieto kritériá v stručnosti hovoria toto – ak je hodnota jednej z kníh nižšia než ostatné pripisované jednému autorovi, treba ju vyškrtnúť zo zoznamu jeho diel. Ak sú niektoré texty v protiklade s doktrínou, ktorú zastávajú iné práce toho istého autora, treba ich vyškrtnúť. Tretie kritérium súvisí s otázkou jednoty štýlu a štvrté so zásahmi do textu, teda za cudzie treba považovať vloženie citácií osobností, ktoré vznikli po smrti autora, do ktorého textu boli vložené. Týka sa to aj udalostí, ktoré prebehli až po smrti autora.

Štvrtým rysom funkcie autora sú isté prvky, znaky vzťahujúce sa k autorovi. Sú to osobné zámená, príslovky času a miesta, časovanie slovies. V diskurzoch nesúcich funkciu autora je ich úloha komplexnejšia ako v tých, ktoré túto funkciu nenesú. Zachycujú istú pluralitu ega, ktorú Foucault ilustruje na príklade matematického textu – na začiatku, v predhovore sa prihovára prvé ego vysvetľujúce okolnosti vzniku daného

textu, v samotnom priebehu dôkazu sa prihovára ego druhé (ja uzatváram, ja predpokladám apod.), a zároveň môžeme nájsť ego tretie, hovoriace o zmysle práce, vyhlíadkach do budúcnosti atď. Foucault uzatvára dôležitým tvrdením, že

„Funkce autora nezajišťuje jedno z těchto ego (první) na úkor druhých dvou, jež by pak byla jen jeho fiktivním zdvojením. Naopak, je třeba říci, že funkce autora v takovém diskurzu působí tak, že umožňuje rozptýl těchto tří simultánních ego.“ (Foucault, 1994, s. 55).

Štyri charakteristiky, ktoré Foucault popisuje, vníma on sám ako najdôležitejšie, nevyklučuje však, že by hlbšia analýza mohla rozpoznať ďalšie. Nakoniec uvádza všetky vyššie uvedené prvky prehľadne týmito slovami:

„Shrnu je takto: funkce autora je vázaná na právní a institucionální systém, který uzavírá, určuje, člení svět diskursu; nepůsobí jednotně a stejně ve všech diskurzech, za všech dob a ve všech formách civilizace; není definována spontánním přiřknutím diskursu jeho tvůrci, ale sérií specifických a komplexních operací; neodkazuje čistě a jednoduše k nějakému skutečnému jedinci, může simultánně vyvolávat vícero ego, vícero postavení-subjektů, jež mohou být zaujata různými třídami jedinců.“ (Foucault, 1994, s. 55).

Foucault pokračuje v ďalšej časti prednášky náhľadom na to, že sám obmedzil funkciu autora nielen do literárnej roviny, ale ešte užšie:

„Omezil jsem se na autora, který je chápán jako autor nějakého textu, nějaké knihy nebo díla, o nichž můžeme oprávněně předpokládat, že je vytvořil.“ (Foucault, 1994, s. 55).

Upozorňuje na to, že je možné vnímať autora i širšie, napr. ako autora teórie, tradície či celej jednej disciplíny, kde môžu nachádzať miesto ďalšie diela a autori. Prisudzuje im tzv. „transdiskurzívnu“ pozíciu.

Na toto plynule nadväzuje pojmom autorov – zakladateľov diskurzivity. Ide o takých autorov, ktorí nie sú len autormi svojich diel, ale vytvárajú možnosť a pravidlo pre formovanie ďalších textov. Ako príklad uvádza Freuda a Marxa. Dokonca literárna autorka Anna Radcliffová svojím románom Zámok v Pyrenejách umožnila vznik celej

plejáde hrôzostrašných románov z počiatku 19. storočia, ktoré využívajú podobné námety. Freud a Marx sú však podľa Foucaulta v tomto predsa len autormi v trochu širšom zmysle slova, pretože okrem podobného námety umožňujú ako zakladatelia diskurzivity aj priestor pre protiklady k svojej teórii:

„Otevřeli dveře pro něco jiného než jen pro sebe, pro něco, co však náleží k tomu, co založili... Freud umožnil vznik určitého počtu rozdílů ve vztahu ke svým vlastním textům, svým pojmům, svým hypotézám, které se všechny vztahují k samotnému psychoanalytickému diskursu.“ (Foucault, 1994, s. 57).

Foucault upozorňuje na možnosť interpretácie tejto tézy tak, že každý zakladateľ vedy alebo nejakej zmeny v nej môže byť chápaný týmto spôsobom. Podľa neho je však dôležité citlivo rozlišovať takéto javy, kde

„Akt založení nějakého vědního oboru se může jevit v průběhu pozdějších transformací této vědy jako prostě zvláštní případ mnohem obecnějšího celku, k jehož odkrytí právě dochází... může být vždy znova uveden zpět do nitra mašinerie transformací, která je z něho odvozena.“ (Foucault, 1994, s. 57).

Založenie diskurzivity je však iné. Oproti jej neskorším transformáciám je niečím heterogénnym. Príspevky k Freudovej psychoanalýze nemenia nič na tom, čo povedal Freud sám. Z jeho učenia si budúci autori vyberajú, prehliadajú a upravujú myšlienky s dôrazom na to, že pôvodné Freudove vety ostávajú v historickom a diskurzívnom kontexte viac-menej samé osebe nezasiahnuté.

„Jinak řečeno, na rozdíl od založení nějaké vědy diskursivní založení není součástí oněch pozdějších transformací, nýbrž zůstává nezbytně v pozadí nebo vyčnívá.“ (Foucault, 1994, s. 58).

Foucault ďalej uvádza nutnosť požiadavku akéhosi „návratu k pôvodu“ v diskurzivite. Tento návrat odlišuje od pojmov znovuoobjavenia a reaktualizácie. Znovuoobjavenie vníma ako postrehnutie istého zmiznutého faktu vedenia pod vplyvom skutočných foriem vedenia (príklad Chomského znovuoobjavenia karteziánskej gramatiky, ktorá mohla byť postihnutá od Cordemoya k Humboldtovi). Reaktualizácia

je uvedenie diskurzu do oblasti, ktorá je preň celkom nová (často k tomu dochádza v matematike).

Pri návrate sa dostávame do oblasti diskurzu, ktorá bola vždy prítomná, avšak bola cielene z diskurzu vylúčená; môžeme si potom povedať

„... to tam bolo, stačilo číť, všetchno tam je, to musel mýť člověk pěkně zavřené oči a pořádně zacpané uši, aby to tam ani neviděl, ani neslyšel, a naopak: ne, to vůbec není ani v tomto slově, ani v tomhle, žádné z viditelných a čitelných slov neříká to, o co jde, jde spíš o to, co se říká skrz slova, v jejich rozložení, vzdálenosti, která je odděluje.“ (Foucault, 1994, s. 59).

V návrate je dôležitá aj istá spätosť diela a autora. Tu opäť ilustruje na porovnaní vedeckého poznania a diskurzivity – objav nejakého neznámeho Newtonovho textu nemôže pozmeniť klasickú kozmológiu, naopak objav nového Freudovho textu vždy hrozí tým, že pozmení teoretické pole psychoanalýzy.

Hranica, ktorú Foucault v predošlých myšlienkach vytyčuje medzi diskurzívnym a vedeckým založením, ostáva podľa jeho vlastných slov pochopiteľne neostrá a neľahko identifikovateľná. Zmysel jej zavedenia spočíva v tom, že funkcia autora týmto získava väčšiu komplexnosť a obsahuje

„... ještě nová určení, když se ji pokoušíme analyzovat v rozsáhlejších souhrnech – v množinách děl, v celých disciplínách.“ (Foucault, 1994, s. 60).

Foucault uzatvára svoju prednášku opätovným vyjadrením toho, že jeho úvahy sú zatiaľ len istými smernicami, cestami pre budúcu analýzu. Domnieva sa, že typológia diskurzov nemá byť vykonávaná analýzou len gramatických štruktúr, formálnych rysov či ich predmetov, ale v tomto procese hrá dôležitú úlohu aj analýza vzťahu k autorovi. Týmto možno nadviazať diskusiu o diskurzoch aj na hlbší, sociálny kontext:

„... způsob, jímž se diskursy napojují na společenské vztahy, lze dešifrovat, zdá se mi, bezprostředněji ve hře funkce autora a v jejich modifikacích, než v tématech či pojmech, jimiž se zabývají.“ (Foucault, 1994, s. 61).

Foucault vyjadruje svoje presvedčenie o dôležitosti analýzy diela, a to aj na úkor samotného autora:

„Dobře si uvědomuji, že už tím, že podnikáme vnitřní a architektonickou analýzu nějakého díla (ať už jde o literární text, filosofický systém nebo vědecké dílo), dáváme do závorek biografické nebo psychologické odkazy, že tím vším již zpochybňujeme absolutní charakter a zakladatelskou úlohu subjektu.“ (Foucault, 1994, s. 61)

Otázka autorstva sa pre Foucaulta rozširuje z prostého *Kto?* na oveľa širšie pole, ktoré umožní zachytiť komplexnejšie jeho úlohu v diskurze. Tým, že uvažujeme o autorovi v širšom kontexte ako iba o zakladateľovi, získavame možnosť lepšie pochopiť samotný text.

„Jde o to, klást spíše tyto otázky: jak, za jakých podmínek a v jaké podobě se může něco, jako je subjekt, objevit v řádu diskursu? Jaké místo může zaujímat v každém typu diskursu, jaké může být jeho působení, jakým pravidlům se podřizuje? Jde krátce o to, zbavit subjekt (nebo jeho náhradníka) jeho původní zakládající role a analyzovat jeho roli jako proměnnou a komplexní funkci diskursu.“ (Foucault, 1994, s. 61)

Foucault sám priznáva, že autor taký, akého on sám popisuje, je len jednou z možných špecifikácií subjektu. Obhajuje svoj postoj argumentom, že funkcia autora by v priebehu histórie ľudstva nemala byť chápana bezo zmeny. Aj kultúra samotná preda prebieha vývojom, tak prečo nie aj funkcia autora v rámci nej? Píše:

„Lze si představit kulturu, v níž by diskursy obíhaly a byly přijímány, aniž by se vůbec kdy funkce autora objevila. Všechny diskursy, ať jsou jejich statut, forma a hodnota jakékoli a ať by byly podrobeny jakémukoli přístupu, by se odbývaly v anonymitě šepotu. Neslyšeli bychom už tak dlouho přežvykované otázky: „Kdo to skutečně promluvil? Byl to opravdu on a nikdo jiný? A jak byl opravdový nebo původní? A co nejhlubšího ze sebe sama ve svém diskursu vydal?“ Zato bychom slyšeli jiné otázky: „Jaké jsou způsoby existence tohoto diskursu? Odkud pochází, jak došlo k jeho oběhu a kdo si ho mohl

přivlastnit? Jaká místa jsou v něm vyhrazena pro možné subjekty? Kdo může splňovat tyto možné funkce subjektu?“ A za všemi těmito otázkami by bylo možné postihnout jen lhostejný šum: „Co záleží na tom, kdo mluví.“ (Foucault, 1994, s. 61-62)

Michel Foucault teda uzatvára svoju prednášku otvorene, s nádejou. Jeho cieľom nie je presvedčiť poslucháča o výhradnom postavení jeho prístupu. Naopak, snaží sa spochybnit' výhradné postavenie predošlého prístupu a ponúknuť jednu z možných alternatív, ktorá je jemu sympatická (súdiac podľa takmer láskavého prania jeho posledných slov hovoriacich o tom, aké otázky by sme mohli klásť).

Dôležitým ostáva práve tento fakt spochybnenia – otázka, či záleží na tom, kto hovorí. Sám ju však uvádza bez otáznika, formou tvrdenia. Jasne tak vyjadruje, na ktorú stranu sa prikláňa on sám. Či už má v preferencii svojej odpovede pravdu alebo nie, už samotné polozenie tejto otázky nám otvára nové možnosti v analýze textu, nové pohľady na autora, čitateľa a diskurz.

3.3 ZHRNUTIE

Tu uvádzam pre nás najdôležitejšie body Foucaultovej prednášky:

- literatúra prešla metamorfózou – autor, píšuci subjekt, sa premenil na funkciu diskurzu;
- Foucault porovnáva meno autora s menom osoby a upozorňuje, že nové objavy v diele nemenia nijako osobu za ním stojacu, ale menia toho, koho označujeme menom autora;
- autora ďalej Foucault vymedzuje na základe štyroch charakteristík, ktoré súvisia s funkciou autora v diskurze:
 - diskurzy sú predmetom privlastnenia;
 - funkcia autora nie je trvalá a nie je prítomná vo všetkých diskurzoch;
 - dôležité sú spôsoby a operácie určovania autora, ktoré používame;
 - rysom funkcie autora sú isté prvky, znaky vzťahujúce sa k autorovi (sú to osobné zámená, príslovky času a miesta, časovanie slovies apod.);
- Foucault uvažuje i nad autormi v širšom zmysle slova – teda nielen autori daného diela, ale autori diskurzivity (príklad Freud či Marx);
- vznik diskurzivity treba citlivo odlišovať od vzniku vedného oboru, čo môže byť vykonávané návratom k pôvodu, novým pohľadom na dielo autora (toto je možné u zakladateľov diskurzivity, avšak nie u zakladateľov vedných oborov);
- na záver Foucault opätovne zdôrazňuje dôležitosť odklonenia sa od tendencií pátrania po autorovi a nutnosť sústrediť sa pri analýze píšuceho subjektu na diskurz a diskurzivitu samotnú.

3.4 FOUCALTOV ŠIRŠÍ POHLAD

V kontexte s miznutím subjektu nachádzame podobné vyjadrenia na viacerých miestach Foucaultových prác. Ako príklad uvádzam úryvok z jeho inauguračnej reči na Collége de France:

„(...) A ak chceme tento strach, nehovorím odstrániť, ale analyzovať v jeho podmienkach, v jeho hre a účinkoch, treba sa, myslím, odhodlať k trom rozhodnutiam, ktorým sa naše myslenie dodnes trochu bráni a ktoré zodpovedajú trom skupinám práve spomenutých funkcií: opätovne spochybníť našu vôľu po pravde; obnoviť v diskurze jeho charakter udalosti; napokon odstrániť zvrchovanosť označujúceho.“ (Gál & Marcelli, 1991)

V prejave, v ktorom Foucault vytyčuje ciele svojho pôsobenia na významnej akademickej inštitúcii, jasne formuluje to, na čo by chcel klásť dôraz, čo je predmetom jeho záujmu. Odstránenie zvrchovanosti označujúceho je jedným z týchto bodov. Foucault sa takto vyjadruje v oveľa širšom kontexte, ako v špecifickejšej prednáške zameranej na analýzu autorstva (Foucault, 1994). Otázka subjektu je v jeho práci ústredná nielen v analýze literárneho či iného textu, je pre neho centrálnym filozofickým krédom, z ktorého vychádza.

4 INTERNETOVÁ ANONYMITA AKO FENOMÉN

Spolu s tým, ako sa rozmáha internet, dostávajú aj otázky súkromia konštantne čoraz viac a viac priestoru pre diskusiu. Zabezpečenie anonymity umožňuje jednotlivým používateľom internetu vykonávať ich online aktivity v komforte a súkromí (Kambourakis, 2014).

Podľa Burkellovej (Anonymity in Behavioural Research: Not Being Unnamed, But Being Unknown, 2006) je anonymita na jednej úrovni stotožniteľná s nemožnosťou identifikovať jedinca. Ved' i samotné slovo *anonymous* znamená „bez mena“. Ak však pojem interpretujeme v trochu širšom poňatí, uvedomíme si, že v sebe zahŕňa aj význam reflektujúci sociálnu vzdialenosť a zároveň nedostatok odlišiteľnosti od tých okolo nás. V prvom význame teda anonymita kontrastuje s podmienkou *byť pomenovaný*, v druhom zase so stavom *byť poznaný* (Burkell, 2006).

Pri uvažovaní o tom, akým spôsobom vplýva anonymita na správanie používateľov na internete, je podľa Burkellovej (2006) užitočné pozrieť sa na ňu najmä z troch hlavných aspektov:

1. **Anonymita v mene**, definovaná ako neposkytnutie identifikujúcich informácií, má relatívne jasné behaviorálne dôsledky: ľudia sú ochotní poskytnúť citlivé informácie a sú s väčšou pravdepodobnosťou úprimní (Burkell, 2006).
2. **Vizuálna anonymita**, súvisiaca najmä s nepoznaním tváre, môže viesť k zníženému vnímaniu interpersonálnych záväzkov, väčšou ochotou odhaliť sa, vyššou úrovňou agresie a nižšou ochotou k pomoci v medziľudských interakciách (Burkell, 2006).
3. **Anonymita akcií** spočíva v tom, že konanie jedinca buď nie je videné, alebo mu nemôže byť prisúdené. Dôsledkom tejto anonymity je veľký pocit slobody a nezávislosti spojený s najnižšou možnou úrovňou zodpovednosti (Burkell, 2006).

Negatívne efekty anonymity, ktoré súvisia s antisociálnym správaním a agresiou, skúmal už psychológ Zimbardo. V jeho slávnom Standfordskom väzenskom experimente (1972) boli dobrovoľníci náhodne rozdelení na dozorcov a väzňov, ktorým boli následne pridelené čísla. Zimbardo plánoval pozorovať správanie sa dozorcov

a väzňoch, ich stotožnenie sa s rolami. Už počas prvých pár dní sa modelová situácia zvrhla. Dozorcovia systematicky trestali, šikanovali a týrali väzňov v pevnom presvedčení, že je to ich práca. Väzni samotní, zbavení vlastnej identity, nedokázali vzdorovať tomuto správaniu, trpeli bez uvedomenia si možnosti vystúpiť z výskumu (aj keď tam táto možnosť bola). Sám Zimbardo (v úlohe riaditeľa väznice) si dokázal uvedomiť až po predčasnom ukončení experimentu (na žiadosť svojej nezúčastnenej kolegyne), čo všetko sa dialo a nemalo diať (Stanford prison experiment, 1972).

Pozitívne efekty anonymity spočívajú najmä v zvýšení well-beingu, teda istej kvality života. To býva spájané najčastejšie s istým pocitom bezpečia, keď sa človek nemusí identifikovať a zároveň má možnosť sa plne odhaliť v anonymnom prostredí (Chrisopherson, 2006).

Anonymita je koncept, ktorý súvisí ešte s niekoľkými ďalšími pojmami. Jedným z nich je už vyššie spomínaná zodpovednosť. Bez možnosti prisúdenia zodpovednosti by bolo veľmi ťažké vyrovnávať sa s rôznymi formami ofenzívneho správania, ktoré by mohlo ohroziť funkčnosť prostredia na internete (Kambourakis, 2014).

Pozitívnu správou je, že sa tieto dva pojmy nevyklučujú a za istých podmienok je možné zachovať anonymitu bez toho, aby bol používateľ zbavený zodpovednosti. Takýmto riešením je napr. uloženie registračných identifikačných údajov, ktoré budú s identitou autora v reálnom svete spojené až po tom, čo poruší dané (vopred dohodnuté) pravidlá správania sa na tej-ktorej doméne (Kambourakis, 2014).

Používateľom je takto umožnená ochrana identity, a to najčastejšie prostredníctvom istej formy pseudonymity³. Používateľova reálna identita je utajená a on sám vystupuje pod zvoleným pseudonymom. Existujú služby, ktoré týmto spôsobom môžu prepájať zvolené virtuálne identity medzi viacerými doménami, napr. OpenID (Kambourakis, 2014).

Čo sa stáva v anonymnom prostredí chatových miestností, ktoré boli alebo neboli monitorované, skúmali v kontexte rasovej a etnickej (ne)tolerancie autori z Los Angeles (Tynes, Reynolds, & Greenfield, 2004). Zistili, že v nemonitorovanej chatovej miestnosti bola až 59% šanca, že chatujúci adolescent bude vystavený negatívnej

³ Anonymitu môžeme chápať ako širší pojem, zastrešujúci tu popisovanú pseudonymitu a anonymitu v užšom slova zmysle – teda absolútnu neidentifikovateľnosť.

zmienke o rasovej či etnickej skupine (s veľkým rizikom, že to bude práve o rasovej či etnickej skupine, do ktorej sám patrí), kým v monitorovaných miestnostiach to bolo len 19% (Tynes, Reynolds, & Greenfield, 2004).

V internetových fórach, ktoré sú charakteristické svojou anonymitou, sú aj väčšie možnosti kyberšikany. Podľa japonských vedcov (Moore, Nakano, Enomoto, & Suda, 2011) je ale možné využiť automatizovaných nástrojov na odhalenie šikany na internetovom fóre. Tí, ktorí šikanujú, sa pritom vyznačujú tým, že využívajú anonymitu na to, aby sa ich obeť nemohla voči nim efektívne brániť. Anonymita im zároveň poskytuje ochranu pred možnými dôsledkami ich správania v spoločnosti. Naopak, tí, ktorí na šikanovanie doplácajú, sú charakteristickí dobvoľne nižšou úrovňou anonymity, ktorá môže súvisieť s ich následnou nedobvoľnou viktimizáciou (Moore, Nakano, Enomoto, & Suda, 2011).

Anonymita, i keď môže byť samozrejme prítomná aj v medziľudskom kontakte mimo internetu, je integrálnou charakteristikou slobody prejavu online (Collingwood, 2012).

Z právneho hľadiska však ostáva veľa nedoriešených otázok točiacich sa okolo dilemy, kde začína právo na slobodný prejav a kde končí právo na súkromie. Obeť sexuálneho zneužívania sa istotne cíti bezpečnejšie v anonymnom fóre. Bohužiaľ, vždy existuje šanca, že sa do takéhoto anonymného fóra, chránený tou istou anonymnou schémou ako obeť, dostane aj páchatel' hľadajúci nové obeť, či vyžitie sa v samotnom sledovaní traumatizovaných obetí iných agresorov (alebo jeho vlastných – zločinec sa bezpečne vracia na miesto činu). Legislatívna opora je z tohto hľadiska veľmi žiaduca. Lisa Collingwoodová (2012) uvádza, že v súčasnosti aj napriek nedostatkom v existujúcich zákonoch už boli súdne procesy, ktoré jasne ukázali anonymným prispievateľom na internete, že môžu byť za svoje príspevky na internete trestaní (Privacy, anonymity and liability: Will anonymous communicators have the last laugh?, 2012).

Internetová anonymita tak môže byť chápaná ako presah anonymity, ktorú sme poznali mimo neho. Internet ako taký ponúka prostriedky k lepšiemu fungovaniu anonymity, zároveň je však jeho nástup natoľko prudký, že si len veľmi pomaly dokážeme uvedomovať všetky dôsledky, ktoré v internetovej anonymite sídlia. Organizácie zaoberajúce sa legislatívou a ochranou ľudských práv dokážu len ťažko

reagovať na nástup tohto fenoménu. Pozitívnou správou je, že sa napriek ťažkostiam nezastavujú a v súčasnosti pomaly začínajú spracovávať dôsledky nových technológií aj v tomto smere.

5 AUTOR V KYBERPRIESTORE PROSTREDIA STRÁNKY WWW.PISMAK.CZ

Aby sme mohli analyzovať autora v prostredí stránky www.pismak.cz, musíme si najprv podrobne popísať túto stránku i jej funkčnosť a možnosti pôsobenia autorov na nej.

5.1 POPIS VZHĽADU A FUNKCIÍ STRÁNKY PISMAK.CZ

5.1.1 HLAVNÁ STRÁNKA

Samotnú výskumnú časť diplomovej práce začnem popisom prostredia stránky www.pismak.cz. Po zadaní adresy sa dostávame na hlavnú stránku, ktorá vyzerá tak, ako som zachytil na obrázku 1 (viď príloha).

V ľavom hornom rohu (1) sa nachádza logo s názvom stránky. V pravom hornom rohu (2) sú odkazy na prepojenie so sociálnymi sieťami Facebook a Twitter.

Hlavné navigačné menu stránky (3) navedie používateľa na požadovanú sekciu – späť na hlavnú stránku, do kategórie, kde si môže prezerať diela, do kategórie autorov, chystaných akcií či prebiehajúcich súťaží.

Veľmi výrazne sa už na prvej stránke ukazuje box s možnosťou prihlásenia sa k svojmu účtu na stránke (4). Používateľ, ktorý na stránke vystupuje pravidelne sa tak rýchlo dostáva k svojmu účtu a teda aj k svojej identite na stránke.

Malá sekcia novinky (5) odkazuje na aktuálne dianie v chode stránky. Pod ňou sa nachádza časť so zoznamom práve prihlásených autorov (6). Autor už pri prihlasovaní (4) môže zrušiť zatrhnutie políčka s možnosťou „Chci byť vidieť“ (implicitne je označené) a tým zabezpečí, že ho systém v zozname (6) nezobrazí.

Najväčšiu časť zaberá telo stránky (7), ktoré v stručnosti privíta čitateľa/autora a prináša výber odporúčaných diel s úvodníkom od redakcie stránky.

5.1.2 REGISTRÁCIA A VKLADANIE DIEL

Na stránke som sa na skúšku registroval pod nickom „alebob“. Pre registračný proces je nutné zadať len zvolenú prezývku, heslo a platný email (na prihlásenie však nie je nutné skontrolovať konfirmačný email). Je teda na používateľovi, do akej miery ostane na stránke anonymný. Možnosťou ostáva absolútna anonymita, keď o sebe neprezradí žiaden osobný údaj (dokonca aj v kolónke pohlavie sú okrem možností muž/žena aj ďalšie voľby – „to“ alebo „nic“).

Povinné je taktiež súhlasiť s pravidlami stránky. Ich plné znenie možno nájsť na tejto adrese:

<http://www.pismak.cz/index.php?data=text&id=820>

V pravidlách je jasne uvedené, že používatelia nesmú správaním na stránke pismak porušovať platné zákony v ČR. Okrem toho by nemali využívať stránku na účely, na ktoré nebola navrhnutá. Pravidlá tiež explicitne vyjadrujú zákaz ohovárania, verbálneho napádania či kyberšikany na stránke.

Z nášho pohľadu je zaujímavá časť, kde sa pravidlá vyjadrujú k používaniu nickov, ktoré by mohli pôsobiť zavádzajúco (teda pripomínať už existujúce nicky) či zosmiešňujúco. Už v samotných pravidlách je teda zakorenená istá snaha ochrániť virtuálnu identitu používateľov.

Po prihlásení získava autor okamžitý prístup k vkladaniu vlastných diel na mieste, kde bol predtým box s prihlasovacími údajmi (Obrázok 2, príloha).

Po kliknutí na odkaz „Vložit dílo“ sa dostávame na stránku umožňujúcu vkladať diela, ktorá pozostáva z viacerých častí (Obrázok 3, príloha).

Povinné kategórie, ktoré autor pri vkladaní diela musí vyplniť, tvoria názov diela, kategória (výber z veľkej palety literárnych druhov), jazyk (čeština alebo slovenčina) a dátum zverejnenia diela.

Nasledujú voliteľné checkboxy. Prvý z nich je tzv. Doporučené dílo. Popis na stránke o tomto hovorí:

„Do veřejného výpisu děl může autor doporučit jedno dílo denně do celkového počtu pěti děl měsíčně. Tento seznam je zobrazován všem anonymním uživatelům a zobrazuje se též jako hlavní seznam děl. V případě, že autor chce publikovat více děl, zbývající díla jsou zařazena do

"Dílky", kterou lze otevřít v nabídce "Díla" v horním menu. Dílo je zařazeno do "Doporučených děl" automaticky v případě, že získá 2 výběry redakce či kritiky nebo 15 tipů od uživatelů. V takovém případě se dílo nezapočítává do pěti povolených děl na měsíc. **Zbývá vám ještě 5 doporučených děl na tento měsíc.**

Týmto způsobem stránka obmedzuje záplavu diel od jedného autora a zároveň dovoľuje, aby mal každý autor možnosť dostať svoje diela do viditeľnej, hlavnej časti zoznamu diel na stránke. Súčasťou tejto regulácie je aj zvýhodnenie obľúbených autorov – tie diela, ktoré dostanú viac ako 15 tipov (ergo páčia sa viac ako 15 registrovaným používateľom stránky) alebo dva výbery redakcie (teda sa páčia dvom „skúseným“ používateľom vo funkcii redaktora na stránke), nie sú započítavané do obmedzeného počtu 5 odporúčaných diel na mesiac na autora.

Nasleduje checkbox s možnosťou „Autor stojí o hlbší kritiku“. Týmto spôsobom autor vyzýva čitateľov ku kritickým komentárom k jeho dielu. Hneď pod ním sa nachádza checkbox s možnosťou „Odmítnutí kritiky“, kde dáva autor najavo, že pri tomto diele nestojí o kritické komentáre. Taktiež má autor možnosť označiť checkbox „Korektura“, kde vyjadruje svoj záujem o jazykovú korektúru z tzv. klubu korektorov, ktorí na písmaku pôsobia. Posledným checkboxom je možnosť „Koncept“, čo v podstate znamená, že dielo ešte nebude zverejnené a ostane prístupné iba autorovi na prípadné ďalšie úpravy a následné zverejnenie.

Po týchto úvodných informáciach má autor možnosť zadať prológ k dielu v jednoduchom integrovanom textovom editore.

Poslednou a hlavnou časťou stránky je integrovaný editor, v ktorom autor buď priamo píše text svojho diela, alebo ho importuje či skopíruje zo svojho dokumentu na počítači.

Pod svojím novým nickom *alebob* som vložil dielo s názvom *pretvárka* na stránku písmak.cz. Na obrázku 4 v prílohe vidíme prvý krok k tomu, ako sa novovzniknutý autor dostáva k svojim čitateľom.

Po kliknutí na odkaz „Díla“ sa čitateľ dostáva do tejto sekcie. Prednostné postavenie tu majú diela Zlatého výberu, kde sú uvedené redakciou najlepšie hodnotené diela na Písmáku.

Za tým už nasleduje tabuľka s dielami, ktoré odporúčajú samotní autori – na prvom mieste si môžete všimnúť moje vlastné dielo. Okrem dátumu vloženia, názvu a nicku autora je pri diele zobrazená kategória, počet prečítaní (teda vlastne zobrazení), kritik a tipov pri diele. Ďalej sa tu nachádza meno posledného čitateľa s časom prístupu (ak daný čitateľ nebol prihlásený ako neviditeľný), hviezdička pri stĺpci A (aréna) ak autor stojí o hlbšiu kritiku a na záver ešte stĺpec s najprestížnejším hodnotením na písmaku – výberom redakcie, ktorý má právo udeľovať len malý počet redaktorov (aktuálne 6 pre poéziu a 4 pre prózu). Redaktori sú svojou funkciou na stránke blízki adminom, ich pole pôsobnosti sa však týka výhradne obsahovej časti stránky. Zodpovedajú za kontrolu kvality diel na stránke, vyberajú tie najlepšie. Volenie redaktorov je internou záležitosťou písmaka. Niektorí z nich sa na stránke vyskytujú dlhé roky, iní svoju pozíciu po pár mesiacoch opustia.

5.2 CHARAKTERISTIKA AUTORA V PROSTREDÍ STRÁNKY PISMAK.CZ

V nasledujúcej časti sa dostávam k jadrú tejto práce, keď popíšem to, akým spôsobom sa neznámy, čerstvo registrovaný používateľ posúva do pozície autora na písmačku známeho pod jeho nickom.

5.2.1 ZRODENIE AUTORA

Metaforické zrodienie autora na písmačku je postupný proces. Po mojom vlastnom uverejnení prvého diela som v priebehu troch týždňov nedostal tip, výber a dokonca ani žiaden komentár k dielu, a to aj napriek tomu, že som zaškrtnol checkbox s voľbou, že stojím o hlbšiu kritiku. Istotne, môžeme pripustiť, že sa to stalo z jednoduchého dôvodu, že toto dielo pravdepodobne nebolo až tak vynikajúcim literárnym počínom, ako som dúfal; zamyslime sa však nad ďalšími možnými dôvodmi tohto neúspechu.

Pri vysokom počte používateľov na stránke a veľkom počte diel pribúdajúcich do tabuľky s novými dielami je vcelku pochopiteľné, že začínajúci autor so svojim prvým dielom ostane prehliadnutý.

Pravidelní používatelia čítajú autorov, s ktorými sa už niekedy na písmačku stretli alebo tých, ktorých inak poznajú. Keďže sa na stránke vyskytujú dlhšie, majú svojich obľúbencov. Na diela mimo ich záujmu im zvyšuje minimum času. Ak by totiž mali sledovať všetky diela, ktoré na písmačku pribúdajú, nerobili by nič iné.

Netreba pritom zdôrazňovať, že aktivity na stránke nie sú hlavnou náplňou dňa žiadneho z používateľov tam pôsobiacich. Na písmačku sa síce vyskytuje skupina tzv. *redaktorov*, teda autorov-kritikov s väčšími právomocami a spolu s tým súvisiacimi povinnosťami. Žiaden z nich však nemá explicitnú povinnosť vyjadriť sa ku každému dielu, ktoré zaškrtnie checkbox s voľbou, že stojí o hlbšiu kritiku. Vzhľadom na ťažké začiatky nových autorov by však takéto pravidlo mohlo byť pre stránku obohacujúce.

Naopak občasní používatelia, ktorí sa na stránke zjaví len raz za čas, prípadne na ňu zabúdi iba jednorazovo, nemajú záujem o prehľadávanie stránky od vrchu po spodok. Ich zámerom je nájsť niečo, čo by bolo dostatočne reprezentatívne a zasýtilo ich aktuálnu potrebu spoznať stránku, či poobzerať sa po nej. Reprezentatívne diela nájde nový používateľ po krátkom zorientovaní na stránke relatívne ľahko. Oboznámi sa so systémom hodnotenia a môžeme predpokladať, že navštívi diela, ktoré sú vysoko

hodnotené ostatnými používateľmi stránky. Nazrie pravdepodobne aj do sekcie zvýraznených diel, ktorá je lákavo označená ako „Zlatý výber“.

Táto sekcia je zostavovaná vyššie spomínanými redaktormi stránky píšacimi, ktorí majú právo udeľovať hodnotenie tzv. „výber“. Diela s veľkým počtom výberov od rôznych redaktorov sú tak považované za výnimočne kvalitné a zaradené do sekcie Zlatý výber.

Začínajúci autor, ak nechce ostať nepovšimnutý, teda musí okrem prostého vloženia diela vyvíjať aj ďalšiu aktivitu na stránke.

Jednou z možností môže byť trpezlivé publikovanie ďalších a ďalších diel. Jeho nick sa na stránke objavuje tým pádom častejšie, je väčšia pravdepodobnosť, že používatelia prečítajú niektoré z jeho diel a časom si začnú spájať jeho tvorbu s jeho nickom. Týmto spôsobom môže autor získať nielen obdivovateľov, ktorí sa budú na jeho stránky pravidelne vracieť a hľadať nové diela, či opakovane čítať tie zo starších, ktoré ich oslovili. Z radov používateľov, ktoré vyzorujú isté charakteristiky v jeho diele získava aj kritikov upozorňujúcich na tieto charakteristiky, a to v pozitívnom i negatívnom zmysle slova. Či bude táto kritika i konštruktívna, závisí nielen na autorovi kritiky ale aj na autorovi – pisateľovi, ktorý túto kritiku a jej jednotlivé aspekty môže prijať, zamietnuť alebo proste ignorovať.

Omnoho častejšie sa však autor do pozornosti komunity dostane iným spôsobom. Ako som vyzoroval, takmer spravidla dochádza k tomu, že sa autor veľmi aktívne zapojí do sociálneho života stránky. Začne usilovne komentovať diela ostatných autorov, ktorí sa zvyčajne na oplátku radi zastavia aj pri jeho dielach a venujú im komentár či kritiku. Čím viac takýchto väzieb dokáže autor vytvoriť, tým pevnejšie je jeho miesto v komunite. Upevnenie týchto väzieb ponúka aj možnosť posielania osobných správ na píšaciu. Existuje taktiež interaktívnejší variant priamej komunikácie na píšacom – je tu možnosť chatu priamo na stránke.

Tak či onak, ak sa vydá cestou motivovaného záujemcu o členstvo v komunite (skutočné zaradenie, nielen pustú registráciu), prezývka či nick, ktorý si nový používateľ pri registrácii zvolil, začne byť postupne spájaná s jeho vystupovaním pri kritizovaní i vlastnej tvorbe, v širšej forme aj s tým, ako vystupuje v komunikácii v rámci osobných správ, na chate a v rôznych diskusiách.

5.2.2 HRANICE FIKTÍVNEJ A SKUTOČNEJ IDENTITY AUTORA – NICK

To, ako vystupuje pod daným nickom však zďaleka nie je totožné s jeho identitou a vystupovaním v reálnom živote. Na stretnutiach súvisiacich so stránkou píšmak, tzv. čítačkách, sa autori vzájomne bežne oslovujú nickmi, odkazujú na udalosti, ktoré prebehli na stránke, čítajú diela tam publikované. Toto vystupovanie v reálnom živote je teda akýmsi presahom virtuálnej reality kyberpriestoru a identít na ňom vzniknutých do reálneho sveta. Ani pri týchto stretnutiach však zvyčajne nedochádza k plnému odhaleniu jednotlivca, autor naďalej, ako som povedal vyššie, vystupuje pod svojim písmačským alteregom, očakáva sa od neho vystupovanie konzistentné s tým, aké ostatní poznajú zo stránok píšmaku a on sám túto rolu s radosťou prijíma.

Pre ľudí je typické, že aj v dospelosti majú tendencie k hre. Môže sa to týkať športu, rôznych koníčkov a samozrejme je tomu tak aj u popisovaného píšmaku. Čím iným ako hrou je prijímanie vyššie popísaných rolí? V predošlej podkapitole som poskytol prvý náhľad na autora na píšmaku v roli píšuceho, kritizujúceho a komunikujúceho s ostatnými členmi komunity. Pokúsím sa tento náčrt trochu viac rozvinúť. Aby bolo ďalšie priblíženie možné, nezaobídeme sa bez istých generalizácií, ktoré môžu neglektovať niektoré individuálne prípady. Kvôli pochopeniu toho, akú pozíciu má autor na stránke, je však nutné vykonať túto abstrakciu s prihliadnutím na to, že nejde o komplexné zachytenie existencie autora na stránke, iba o pokus zovšeobecniť to, ako to vo väčšine prípadov prebieha.

Typické pre autorov v prostredí stránky píšmak je, že ich vystupovanie pri tvorbe, kritizovaní a sociálnom pôsobení na stránke nie je konzistentné. Táto inkonzistencia môže byť chápaná ako prijímanie určitých rolí, ktoré súvisia s aktuálne vykonávanou činnosťou – podobne ako funguje jedna a tá istá žena v úlohe matky, manželky, dcéry, podnikateľky atď. (nedá mi nezdôrazniť, že obzvlášť ženy dokážu zastávať v živote veľké množstvo plne funkčných rolí).

Aké roly teda môže zastávať autor na píšmaku?

Pri tvorení autor vystupuje v úlohe *pisateľa*. Tento pisateľ je autorom v tom najužšom význame pojmu. Pisateľ sa prezentuje ako niekto, kto ponúka aj tie najhlbšie časti svojej osobnosti, svoje tajné myšlienky, túžby predstavy vo forme umeleckého diela. Snaží sa zaujať čitateľov citlivosťou, úprimnosťou, autenticnosťou. Využíva literárne prostriedky, komunikuje prostredníctvom svojho diela. Nie je dôležité, či to čo

píše, skutočne tak aj myslí, či to vyjadruje to, aký je, či osobnosť pisateľa je aj osobnosťou, ktorá stojí za autorom. Centrom záujmu oboch strán (čitateľa aj píšuceho) je samotné dielo, tam pisateľ začína i končí.

Pri *kritizovaní* vystupujú autori v trochu inej forme. Neboja sa vyjadriť svoj názor priamo, ba naopak, je pozorovateľný istý trend, kde prevažuje snaha ostro konfrontovať ostatných autorov a vymedziť sa tak ako osobnosť, ktorá sa neuspokojí s kadečím a má isté nároky na kvalitu. Prejavenie svojho názoru napriek tomu, že to vytvára a má vytvárať dojem osobnosti vyjadrujúcej sa k dielu, nie je niečo, čo spája kritika priamo s osobou stojacou za nickom. Presnejšie povedané ho to identifikuje so samotným nickom, teda identitou, ktorou sa snaží pod daným nickom byť. Samotný človek stojaci za pseudonymom, pod ktorým vystupuje, by sa len zriedka dokázal uchýliť ku kritike v takej forme, akú ju ponúka v anonymnom prostredí, resp. v bezpečnom rúchu svojho nicku. Kritik na písmaku je rozšírením píšuceho, tieto dva prvky spolu tvoria toho, koho komunita pod nickom pozná.

Takéto vystupovanie je v relatívne anonymnom prostredí ešte umocnené a nie je prekvapivé, že najostrejší internetoví kritici sa v reálnom živote vyhýbajú konfrontácii, niektorí sa človeku ani poriadne nepozrú do očí. Mnohí z nich sú vyslovení sociálni ťarbáci. Na stránke písmak je pôsobenie v úlohe kritike menej náročné na sociálnu zručnosť, kritikom môže byť v podstate pokojne aj funkčný autista, ktorý nemá najmenšieho poňatia o fungovaní ľudských interakcií, má však schopnosť analyzovať a hodnotiť vzniknuté dielo.

Okrem popísaných rovín, kde autor vystupuje v úlohe pisateľa a kritika, nachádzame na stránke ešte jednu. Aj *sociálna rovina* je predsa len v istej miere prítomná. Prejavuje sa už v rozvinutých diskusiách pod dielami, výmene názorov v kritikách či samotnými diskusnými príspevkami, ktoré môžu byť samostatnou kategóriou vkladaneho diela na písmaku. Tu je socializácia možná v (obrazne povedané) ochrannej atmosfére. Interaktivita kontaktu nie je vysoká, odpovedanie na správy či komentáre má svoju časovú odozvu, ktorá umožňuje aj menej zdatným komunikujúcim premyslieť si svoje reakcie. Navyše, anonymita pôsobenia pod nickom chráni diskutujúceho pred prílišným odhalením: Môže prakticky povedať, čo chce a ak to sám nebude chcieť, nehrozí spojenie odhalených informácií s jeho identitou.

Podľa delenia anonymity Burkellovej (Anonymity in Behavioural Research: Not Being Unnamed, But Being Unknown, 2006) prevažuje v tomto prípade vizuálna anonymita a anonymita mena. Anonymita akcií nie je na písmaku až tak výrazná, keďže používanie nickov je viac-menej konzistentné a dané úkony teda môžeme jednoznačne niekomu prisúdiť – i keď je to len pseudonym.

Vráťme sa však k možnostiam komunikácie na stránke písmak. Podobne ako pri diskutovaní na relatívne verejnom priestore pod dielami či otvorenými diskusiami, i posielanie osobných správ je pri zachovaní anonymity a nízkych nárokov na interaktivitu pomerne bezpečným prostredím. Rozdielom v tomto prípade je možnosť väčšej intimity, keďže správy sú posielané súkromne, len medzi dvoma používateľmi. Takto môže prebiehať sociálny kontakt veľmi nenáročnou formou, ktorá pritom zaručuje dostatočný potenciál na prebratie aj tých najosobnejších tém, a to i pre spomínaných sociálne menej šikovných ľudí, ktorí majú v tejto forme možnosť sa opatrne realizovať v kontakte s inými ľuďmi.

O niečo vyššie sociálne kompetencie ako vyjadrovanie sa v diskusiách či posielanie osobných správ vyžaduje pôsobenie v chate, kde ostáva zachovaná anonymita vo všetkých formách (stále sa vystupuje pod nickom), avšak je vyžadovaná väčšia flexibilita, pohotovejšie reakcie a schopnosť reagovať na daný podnet ad hoc. Istotne, i tomu sa môže používateľ v chate vyhnúť prostým odpojením, či neodpovedaním a nevyznieva to v týchto podmienkach až ako tak veľké *faux pas* akým by to bolo v reálnom živote. No po pár takýchto priestupkoch voči sociálnej etikete v chate by sa používateľ s daným nickom zákonite musel zmieriť so svojou povest'ou čudáka.

Celé pôsobenie daného nicku na stránke písmak teda vnímam v troch vyššie popísaných a do istej miery prelínajúcich sa rovinách, a to *pisateľ*, *kritik* a nick vystupujúci v ďalších *sociálnych interakciách* na stránke.

Posuňme sa trochu za priestor obrazovky počítača. Pri príležitostných stretnutiach, ktoré sa pod záštitou písmaku občas organizujú tak stretávame autorov, ktorí na písmaku tvoria, kritizujú a sociálne existujú v novom svetle. Odpadá istá časť anonymity, nick je spojený s tvárou, často aj skutočným menom. Predstavenie sa skutočným menom však v týchto interakciách nehrá až takú zásadnú rolu. Keďže autori zostávajú vo svojej role, oslovujú sa naďalej prevažne nickmi.

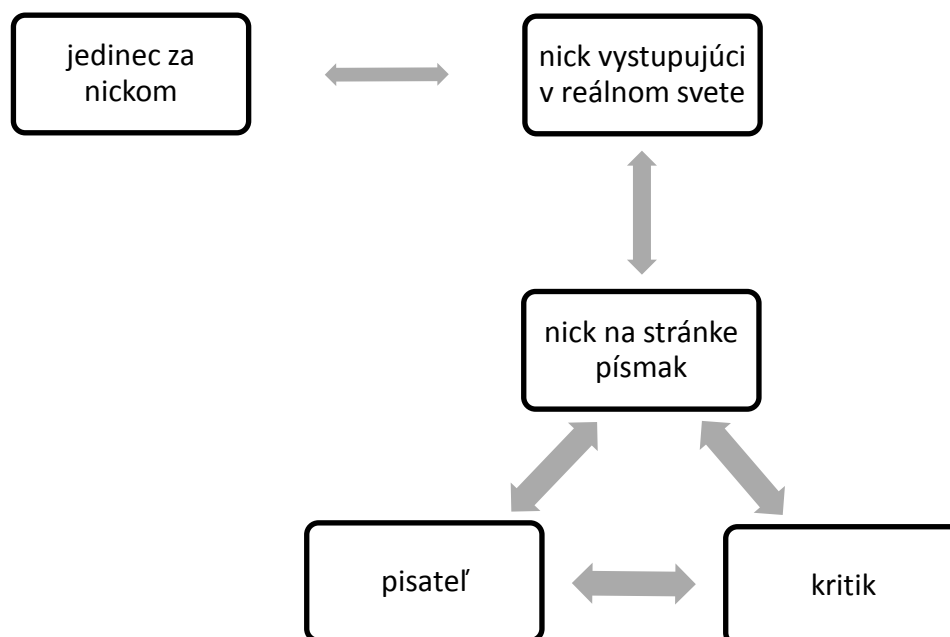
Skutočné odhalenie osobnosti, respektíve skutočnej identity jedinca prichádza v plnej miere len vzácne. Na stretnutí autorov z písmaku prebieha čítanie vlastnej tvorby, vzájomná kritika, menšie súťaže – v podstate to isté, čo na stránkach písmaku prenesené do reálneho sveta, spojené s tvármi a hlasmi živých ľudí. Títo ľudia sa nestretávajú (zväčša) s cieľom spoznať sa, odhaliť sa viac. Skutočným zmyslom týchto stretnutí je prenesenie písmaku do reálneho sveta, zažiť písmak mimo obrazovky počítača.

Tieto tvrdenia samozrejme nemožno brať absolútne. Na podklade zoznámenia sa na písmaku vznikajú pravidelne nové, skutočné priateľstvá, lásky (áno, aj manželstvá) i osobné nepriateľstvá. Snažím sa však načrtnúť pôvodný účel organizácie týchto stretnutí tak, ako ich chápe väčšina používateľov. Navyše, vznikajúce vzťahy stoja tak trochu mimo primárneho účelu stránky – tvorby a čítania literárnych diel.

Autora na písmaku chápem ako to, čo sa skrýva za jeho pseudonymom, teda nickom, ktorý vystupuje na stránke v rôznych sociálnych situáciách a združuje pisateľa a kritizujúceho. S istou benevolenciou môžeme ako autora na písmaku označiť aj človeka – osobu, ktorú môžeme spoznať v reálnom svete v kontexte vystupovania pod týmto nickom. Toto je ale hranica, za ktorú pri hľadaní autora nemá význam ísť. Identita stojaca za týmto nickom, i keď môže byť poznaná, nie je (a to najmä z hľadiska diela) až tak dôležitá, i keď sa prirodzene stále jedná o jednu a tú istú osobu a každá z týchto úloh, pod ktorými vystupuje, ovplyvňuje jej pôsobenie v inej z rolí a spätne aj osobnosť človeka za ňou stojacou.

Pokúsím sa znázorniť povedané v diagrame na nasledujúcej strane:

Roly autora pôsobiaceho na serveri pismak.cz:

Zdôrazňujem, že túto schému netreba brať absolútne a istotne by sme mohli nájsť množstvo prípadov autorov na pismaku, ktorí do nej prosto nezapadajú. Myslím, že napriek tomu ponúka dobrú ilustráciu toho, čo sa na pismaku najčastejšie deje a akým spôsobom to môže prebiehať.

Mnohí autori na pismaku sa nikdy nestretnú s ostatnými používateľmi mimo prostredie internetovej stránky. Prečo sa tak nedeje? To môže mať spravidla viacero vysvetlení. Autori sa napríklad nechcú zrieknuť svojej anonymity, ostávajú navždy v bezpečí svojho nicku.

V niektorých prípadoch by odhalenie skutočného mena mohlo znamenať ohrozenie ďalšieho pôsobenia pod nickom na stránke – ak by sa napr. za nickom *alebob* skrýval Pavol Habera a prišlo by sa na to, existencia nicku *alebob* by stratila svoj pôvodný zmysel – každý používateľ by vedel, že to predsa píše Paľo Habera.

Poznám však napríklad aj prípad, keď sa jeden z autorov a popredných kritikov na pismaku nezúčastňuje osobných stretnutí z iného dôvodu – kvôli ťažkej sociálnej fóbii. Tento autor vystupuje ako pisateľ i ako kritik, je obľúbený a na stránke funguje už dlhé roky. Jeho psychická porucha mu však neumožňuje zjaviť sa na verejnosti, dať svojmu nicku tvár, pretože by to pre neho bolo natolko paralyzujúce, že by v ďalšej existencii na pismaku pravdepodobne nemohol pokračovať.

Iní autori ostávajú napríklad len na spodnej úrovni diagramu, v dvoch rolách pisateľa a kritika. Ostro si strážia svoje súkromie a stránku využívajú na striktné literárne účely. Nekomunikujú mimo vlastnú tvorbu či konštruktívnu kritiku a komunita ich takto nemôže spoznať v rámci socializačných aktivít v diskusiách a chatoch. Neodpovedajú ani na osobné správy.

Najvyhranenejšou skupinou sú potom prirodzene tí, ktorí zotrávajú len v jednej z možných rolí. Na stránke sú to najčastejšie autori, ktorí pôsobia ako „čistí“ pisatelia. Okrem produkcie svojich diel (rôzne intenzívnej) nereagujú žiadnymi komentármi a ani sami nekritizujú diela ostatných. Títo autori sú najmenej poznaní a prirodzene tak môže ich dielo vyniknúť v najčistejšej forme.

Druhým extrémom sú autori – „čistí“ kritici. Sami neprodukujú žiadne diela, cítia sa však povolaní (dúfajme, že aspoň časť z nich naozaj je k tomu aj kompetentná) ohodnotiť čítané dielo svojim názorom, viac či menej fundovaným.

Tak čistých kritikov, ako aj čistých pisateľov môžeme nájsť aj v modifikácii, keď sa v rámci svojej úlohy zapoja do sociálneho života stránky, vyjadrujú sa v diskusiách, chatoch a môžu sa zúčastniť i osobných stretnutí pismaku. Ich pôsobenie však ostáva vyhradené pre zvolenú časť spektra, ostávajú teda kritikmi alebo pisateľmi aj napriek tomu, že sa nechajú viac spoznať.

Zaujímavé je, že na stránke sa vyskytuje minimum nickov, ktoré by boli nepoškvrnené tvorbou i kritikou zároveň. Používateľ, ktorí sám nič neprodukuje ani sa neprezentuje kritikou voči používateľom ostatným, teda hypoteticky čistý sociálny element, na stránke v podstate neexistuje. V tomto ohľade môžeme predpokladať, že pismak, keďže je stránkou určenou pre ľudí s literárnymi záujmami, dobre selektuje tých, ktorí o literatúru nemajú záujem – zablúdia radšej na nejakú živšiu stránku typu pokec.sk a podobne. Môžeme však predpokladať, že aj na pismaku sa občas zjaví nejaký troll, ktorý nemá s literatúrou nič spoločné a prišiel sa pobaviť na skupinke nerdov, ktorí sa tu združujú.

5.2.3 EXPANZIA IDENTÍT – ALTERNICK

Keď hovoríme o tom, ako sa formuje identita autora na písmaku v prostredí anonymity pod jeho nickom, nesmieme zabudnúť na zaujímavý fenomén, ktorý s týmto súvisí – alternick.

Tento pojem je používaný pre druhý (tretí, štvrtý,...) nick, ktorý si používateľ na stránke vytvorí. Táto činnosť nie je v pravidlách stránky vyslovene zakázaná, je len obmedzená tým, že alternick nesmie vytvoriť používateľ, ktorého už raz zablokovali a tým, že používanie alternicku nesmie zosmiešňovať iný, existujúci nick, respektíve alternick nesmie byť používaný na šikanovanie ostatných používateľov.

Toto opatrenie v pravidlách používania písmaku dáva veľký zmysel, pretože k vyššie popísaným rolám, ktoré môže autor na písmaku zaujať, by s použitím alternicku mohla pribudnúť úloha trolla, ktorého by nebolo možné spojiť s pôvodným nickom. Používateľ by tak chránil integritu svojej pôvodnej pseudonymity s tým, že druhý nick by mohol beztrešne využívať, napríklad aj na kyberšikanu tých, s ktorými na stránke prichádza do konfliktu. So svojím pôvodným nickom by si takéto niečo nedovolil, pretože prípadný ban by pre neho mohol znamenať stratu ťažko vybudovanej virtuálnej identity.

Admini stránky písmak sa preto snažia zabrániť tomu, aby používatelia zneužívali alternicky na škodlivú činnosť a ich pôvodné nicky ostávali bez poškvrny. Ak odhliadneme od toho, že aj táto regulácia sa pravdepodobne dá bez ťažkosti obísť, predsa len nachádzame používateľov, ktorí si vytvárajú alternicky pri všetkej poctivosti.

Dôvodom je mnohokrát žart. Autor publikuje pod svojim nickom vážnu poéziu, jeden večer však dostane inšpiráciu a napíše vulgárnu básničku, ktorou by rád pobavil písmak, avšak zároveň by si nerád kazil povest' dôstojného autora... Vytvorí si alternick *žaluď* a publikuje. Mnohokrát si sám nové dielo pod starým nickom pohoršene okomentuje a potom sa baví na tom, ako komunita na stránke reaguje.

Iným dôvodom môže byť to, že autor sám vníma dichotómiu vo svojej tvorbe, publikuje teda napr. prózu pod jedným nickom, poéziu pod druhým.

Zaujímavým javom, ktorý sa občas na písmaku vyskytne je alternick, ktorý spravujú viacerí dohodnutí používatelia – či už na podobný typ zábavy, ako som popísal vyššie, alebo tým sledujú nejakú inú svoju agendu. Tou môže byť organizácia rôznych akcií, koordinácia spolkov či skupín pod daným nickom a podobne.

Ojedinelejším, ale v kontexte pochopenia autorskej pozície na písmaku hádam najdôležitejším fenoménom je spoločná tvorba. Dvaja (alebo viacerí) autori sa dohodnú na spoločnom projekte, stanovia si pravidlá tvorby a vytvoria si spoločnú identitu, pod ktorou dielo vzniká. I keď k tomuto nedochádza až tak často, je to veľmi zaujímavá udalosť z hľadiska pohľadu na autorstvo diela.

Autorom takéhoto diela je na prvý pohľad tak ako pri ostatných dielach publikovaných pod nejakým nickom jednoznačne niekto, stojací za týmto nickom. Kto však za ním stojí? Pri bližšom pohľade zistíme, že autorom nie je jednotlivec, ale celá skupina ľudí, ktorá dala život virtuálnej identite jedného tvoriaceho elementu – nicku.

Tento pohľad na vec nám umožňuje pochopiť, že autorom na písmaku je skutočne nick a nie osoba stojaca za ním – áno, tá mu dáva život, ale nie je dôležité, či je to žena v domácnosti starajúca sa o 3 deti alebo je to skupina vysokoškolákov s cieľom publikovať spoločne.

Hľadanie autora na písmaku končí nájdením nicku.

6 POROVNANIE AUTORSKEJ ÚLOHY V KYBERPRIESTORE A V DIELE ROLANDA BARTHESA

V predošlých kapitolách tejto práce som postupne podrobne zanalyzoval článok Rolanda Barthesa „*Smrt autora*“ a neskôr som ponúkol vlastnú analýzu pozície autora v súčasnom prostredí moderného média internetu – na webovej stránke pismak.cz. Z informácií, ktoré tieto analýzy poskytlí, môžeme teraz ľahko vytvoriť paralelu medzi hlavnými myšlienkami Rolanda Barthesa v jeho článku a tým, ako môžeme vidieť autora na webovej stránke pismak.cz.

Podľa Barthesa prináša akt písania stratu identity autora. Aj na stránke pismak dochádza k podobnému javu – autor sa zrieka svojej identity, tvorí pod pseudonymom, nickom. To, čo sa skrýva za týmto nickom, teda skutočná identita človeka, je z hľadiska autorstva textu nepodstatné. Ako som napísal vyššie, je to práve nick, ktorý sa stáva autorom a identita nicku nie je identitou v pravom zmysle slova.

Je pravdou, že aj nick vykazuje isté znaky pseudoidentity, ktorými sú hlavne konzistencia vo vystupovaní, združovanie daných diel pod jeden nick, dokonca v širšom poňatí aj identifikácia človeka podľa vlastného mena a tváre pri osobných stretnutiach organizovaných stránkou pismak.

Ak však ostávame pri hľadaní autora diela, tak je miestom, kde toto hľadanie končí práve ona identifikácia nicku. Nepotrebujeme poznať človeka, ktorý za ním stojí. V prísnejšom pohľade dokonca ani nepotrebujeme poznať to, akým spôsobom sa daný nick prezentuje v sociálnych interakciách na stránke či pri vlastnej aktivite ako literárny kritik. Môžeme uzavrieť, že platí Barthesov názor, podľa ktorého pisateľ (v našom prípade nick typu čistý pisateľ) sa zrieka svojej identity v prospech písania samotného.

Barthes hovorí aj o historických obdobiach, v ktorých bol význam autora ukotvený hlavne v jeho performačnej činnosti. Konzistentne s tvrdením, že história sa opakuje, aj táto rovina ožíva na pismakom organizovaných čítačkách a autori sami sa môžu stať performermi, ktorí prezentujú svoje dielo. Publikum však v tomto ohľade oceňuje dva aspekty literárneho diela. Prvým je dielo samotné, ako bolo napísané vyššie, nepoškvrnené skutočnou identitou autora. Druhý aspekt je samotné vystúpenie, ktoré, keďže je od začiatku sprevádzané konkrétnym človekom, môže byť viac spájané s autorom stojacím pred nimi ako s obsahom textu samého o sebe. Nachádzame tu teda

paralelu, nezabúdajme však, že sa nijako nemení dôležitosť straty identity pri tvorbe daného diela pred jeho verejnou prezentáciou.

Čo sa týka historického obdobia, kde je podľa Barthesa zdôrazňovaný osobitý prístup k autorovi, jeho životu, tvorbe, kontextu jeho tvorby a života – takúto paralelu by sme na písmaku hľadali len veľmi ťažko a i po jej nájdení by pretrvávali pochybnosti o tom, či daný aspekt nie je len umelo vykonštruovaný.

Pôsobenie autorov na písmaku sa najviac podobá tomu, čo Barthes označuje za obdobie, kde autor ustupuje do pozadia, aby získal jeho text dominantnú pozíciu. Presne to je to, čo sa na písmaku deje celým procesom počínajúcim založením virtuálnej identity.

Miesto autora zaujíma pisateľ. Táto Barthesova myšlienka je tak výstižná, že aj pri samotnej analýze som používal pojem *pisateľ* na označenie kľúčového aspektu nicku na písmaku. Pisateľ je anonymný element, ktorý nanajvýš združuje diela do jednej skupiny a sám o sebe nemá žiadnu identitu. Pisateľ samotný stačí na vznik diela, rozšírenia identity o kritika a sociálne žijúceho člena komunity, i keď sú prítomné, nie sú tým kľúčovým na písmaku.

Pri čítaní textu na písmaku nemusí byť používateľ zaťažený žiadnym kontextom. Čítanie prebieha tu a teraz, podobne ako prebehlo tvorenie textu a presne tak, ako hovorí Barthes – nemáme dôvod zamýšľať sa nad existenciou pisateľa mimo textu. Ak to aj urobíme, dostávame sa na písmaku do rozšírenej roviny, ktorá už nie je tým esenciálnym (autorstvom) aspektom, ale aspektom sociálneho vyžitia, ktoré ako ľudia združujúci sa prirodzene často vyhľadávame. V prípade literárneho servera písmak ho však vyhľadávame až sekundárne. Hlavným cieľom je pre používateľov stále dielo, pisateľ pod nickom ustupuje do pozadia a všetky ďalšie prvky, ktoré písmak ponúka sú len čerešničkou na torte.

Barthes svoj článok uzatvoril tvrdením, že ústup autora vytvára miesto pre zdroj čitateľa. V našom kontexte ťažko povedať, či sú jeho slová viac prorockom, alebo prirodzeným vyústením mechanizmu autorstva v modernom prostredí nového média internetu, ktorý on už v polovici 20. storočia pozoroval. Je ľahko možné, že ústup autora, ktorý Barthes popisuje, by prebiehal ďalej podobne i keby internet vôbec neexistoval. V každom prípade jeho názory prekvapivo trefne vystihujú prostredie a mechanizmy, ktoré vo svojej dobe Barthes nemohol poznať.

To nám ponúka istú formu validizácie jeho myšlienky. Ak predsa povedal Barthes pred bezmála 50 rokmi, že zrodienie čitateľa je vykúpené smrťou autora a my dnes môžeme pozorovať takmer totožný jav na médiu, o ktorom on sám nemohol mať ani tušenia, môžeme z toho vyvodiť, že mechanizmus vývoja autorstva zachytil vo svojej abstrakcii (pri Barthesovi vlastne skôr metafore) veľmi presne.

Istým rozšírením Barthesových myšlienok je práve faktor internetovej anonymity (presnejšie povedané pseudonymity), ktorý v modernom prostredí webovej stránky umožnil vymiznutie autora. Mám však také tušenie, že by Barthes, keby vedel o možnostiach anonymity na nových médiách, sám navrhol, že práve používanie pseudonymov umožní v tejto forme a na tomto médiu jeho metaforickú smrť autora.

7 POROVNANIE AUTORSKEJ ÚLOHY NA INTERNETE A V DIELE MICHELA FOUCAULTA

Podobne ako Barthes, aj Foucault vo svojej prednáške vychádza z myšlienky, že v metamorfóze modernej literatúry autor postupne mizne. To, čo nazýva píšucim subjektom, sa podľa neho postupne vytráca.

Miznutie autora a vznik autorskej funkcie sú zreteľne badateľné v analýze autorskej funkcie na webovej stránke píšmak. Autor ostáva v diele prítomný už len ako pisateľ. Jeho identita je len fragmentom skutočného človeka stojaceho za nickom. Pisateľ, to nutné minimum pre publikovanie diela na píšmaku, ostáva len pseudonymom, ktorý združuje diela a osoba za ním nemusí vložiť zo svojej identity do nicku takmer nič.

Foucault si uvedomuje rozdiel medzi identitou osoby ako takej a identitou píšuceho subjektu. V jeho vlastnej prednáške na to upozorňuje porovnaním vlastností mena osoby a mena autora. Na píšmaku sa nedeje nič iné, ako presne to, čo Foucault zdôrazňuje vnímaním rozdielu medzi menom autora a meno človeka.

Osoba so skutočným menom vstupuje do virtuálneho prostredia literárnej webovej stránky s tým, že sa zrieka svojho mena (a tým aj identity) a prijíma pseudonym, nick, pod ktorým ďalej publikuje. Oslobodenie autora od svojho mena, od svojej identity, umožňuje vznik čistého pisateľa, ktorý ako píšuci subjekt vykazuje známky minimálnej existencie. Celá tvorba združená pod daným nickom nemá vplyv na meno človeka, ktorý za tým všetkým stojí. On sám ostáva osobou totožnou s tou, ktorá niesla jeho meno pred a po uverejnení diela. Jeho tvorba však má vplyv na existenciu nicku ako takého, pretože ten je definovaný v tom najužšom význame slova len svojou tvorbou.

Funkcie autora v diskurze podľa Foucaulta môžeme zasadiť do prostredia stránky píšmak len čiastočne. Nie je tomu tak preto, že by neplatili. Problémom tu je skôr to, že naše analyzované prostredie je pomerne úzko vymedzené a pojmy funkcie autora v diskurze a autorov diskurzov vo Foucaultovom vnímaní sú naopak veľmi široké. Pokúsim sa aspoň v stručnosti vyjadriť k jednotlivým častiam Foucaultových téz.

Foucault hovorí, že diskurzy sú predmetom privlastnenia. V tomto zmysle sú diela na písmaku (obširnejšie vzaté aj komentáre, kritiky a podobne) združované daným nickom na stránke, sú jeho majetkom a on je ten, čo ich spája.

Funkcia autora nie je trvalá a nie je prítomná vo všetkých diskurzoch. Spomeňme si na možnosti vytvárania rôznych alterníkov, pod ktorými pôsobia viaceré skutočné osoby. Funkcia autora takto stráca presnú lokalizáciu, presúva sa. Autorská pozícia na stránke písmak je však vzhľadom na spomínané zúženie analyzovaného priestoru nutná aspoň v minimálnej forme, pod nickom. Na stránke nie sú diela bez nicku, ktorý by za nimi stál. V tomto je teda prítomnosť autorskej funkcie v analyzovanom prostredí rozostrená, avšak nemôžeme sa plne prikloniť k tvrdeniu, že nie je prítomná.

Dôležitosť spôsobov a operácií, ktorými určujeme samotného autora dobre reprezentuje rozsiahla analýza autorskej funkcie, ktorú som ponúkol v kapitole 5.2.

Podľa Foucaulta môžeme autora identifikovať prostredníctvom istých prvkov (zámen, sloviac), ktoré využíva. Tomuto aspektu som sa v analýze hlbšie nevenoval, nepochybne však môžeme súhlasiť s tým, že pri dôkladnej analýze prvkov konkrétnych autorov by sme mohli nájsť istú konzistenciu a týmto spôsobom napríklad aj odhaľovať alternícky používateľov na stránke.

Autori diskurzivity sú na stránke písmak, ktorá je len úzko vymedzeným priestorom, ťažko objaviteľní. Táto Foucaultova téza sa týka pochopiteľne oveľa širšieho priestoru. Aplikácia tejto myšlienky do našej analýzy by s najväčšou pravdepodobnosťou nebola možná.

Časť Foucaultovej prednášky, kde sa zameriava na diskurz a autorstvo v ňom ostáva v kontexte našej analýzy len ťažko aplikovateľná. Ústrednou myšlienkou Foucaultovej prednášky je však otázka *Co je autor?*

Odpoveď na ňu, teda pátranie po autorovi, je podľa Foucaulta niečím, čo by malo získavať menej a menej miesta v súčasnej literatúre. Samotná existencia internetovej literárnej tvorby mu dáva len za pravdu. Ústup autorov je v nej veľmi zreteľný. Možno je to práve tým, že autori sami vycítili potrebu ustúpiť zo svojich diel. Rozhodli sa publikovať svoje texty bez poznačenia sebou samým, pod rúškom anonymity, nicku a tak znemožnili čitateľom pátrať po nich – alebo, lepšie povedané, umožnili čitateľom nepátrať po nich.

Dielo v tomto prostredí môže vyniknúť omnoho viac. Čitateľ má priestor na jeho vychutnanie bez toho, aby musel hľadať autora, pretože vie, že ten sa sám, dobrovoľne zriekol svojej identity.

I to, ako prebieha proces literárnej kritiky na písmau je toho dôkazom. Každý nick môže byť kritikom a nemusí dbať na toho, koho kritizuje, na jeho predošlé diela či životopis (ktorý napokon ani nemôže poznať).

Keď sa Foucault pýta *Co je autor?* odpovedajú mu anonymné hlasy prazvláštnych nickov, ktoré môžeme nájsť na internete, presne tými istými slovami, ktorými on sám končí svoju prednášku: „Co záleží na tom, kto mluví.“ (Foucault, 1994, s. 62).

8 ZHODNOTENIE

Hlavnými časťami predkladanej práce boli tri analýzy: analýza textu článku *Smrt autora* od Rolanda Barthes, analýza prednášky *Co je autor?* od Michela Foucaulta a nakoniec analýza autorského prostredia na webovej stránke pismak.cz.

Tieto tri analýzy som vypracoval s ohľadom na všetky relevantné detaily, ostáva dúfať, že žiaden dôležitý aspekt neunikol mojej pozornosti. Pri práci s textom Rolanda Barthesa, ktorý je pomerne hutný, vystávali rizika pochopenia textu z hľadiska jeho bohatej obraznosti a širokých odkazov, ktoré Barthes využíval. Pri analýze Foucaultovej prednášky, ktorá bola trochu obširnejšia, bol hlavným problémom Foucaultov abstraktný a celkovo myšlienkovito zložitý jazyk. Analýza autorského prostredia na internetovej stránke pismak.cz bola výzvou hlavne pre svoju neštruktúrovanosť – neišlo o text, ktorý bolo potrebné rozobrať, ale celú webovú stránku plnú textov, funkcií a presahov do stretnutí v reálnom svete.

Porovnanie týchto troch analýz v posledných kapitolách tejto práce prinieslo dobrý, konzistentný celok. Aj pri snahe o kritický pohľad do seba väčšina údajov hladko zapadala – to sa týkalo najmä článku Rolanda Barthesa, v ktorom som nenašiel v podstate žiadnu inkonzistenciu s tým, v akej pozícii sa nachádza autor v modernom prostredí internetu na stránke pismak.cz. Smrť autora je skutočne fenomén, ktorý môžeme zaznamenať v takmer rovnakej forme, ako ju popisoval Barthes aj na dnešných webových stránkach.

Mierne problémy prišli až s porovnávaním myšlienok Michela Foucaulta. Tento fakt sa však týkal len tých častí jeho prednášky, ktoré sa zaoberali problematikou diskurzivity. Táto problematika je tak abstraktná a široká, že je len veľmi ťažké pokúsiť sa ju aplikovať na nejaký konkrétny, úzko vymedzený priestor, akým je mnou analyzované prostredie na písmaču.

Aj prednáška Michela Foucaulta ponúkla mnohé paralely. Okrem tých identifikovaných už pri článku Rolanda Barthesa bola informačne obohacujúcou najmä časť, kde Foucault uvažuje o význame mena osoby v kontraste s menom autora. Ako som už napísal, práve toto je možné dobre aplikovať na využívanie pseudonymov na webe.

Celkovo hodnotím výsledky, ku ktorým som dospel v tejto práci na základe hypotéz položených v úvode práce takto:

H1. Teória Michela Foucaulta tak, ako o nej hovorí vo svojej prednáške „Co je autor?“, je aplikovateľná na autorstvo v prostredí nového média internetu na stránke www.pismak.cz.

Teóriu Michela Foucaulta sa z veľkej časti podarilo aplikovať na podrobný rozbor autorstva v prostredí nového média internetu, jeho myšlienky ohľadom diskurzivity však v tomto prostredí nemajú dostatočný priestor. Prvá hypotéza práce sa teda ukazuje ako platná s čiastočnými obmedzeniami.

H2. Teória Rolanda Barthesa tak, ako o nej píše vo svojej štúdií „Smrt autora“, je aplikovateľná na autorstvo v prostredí nového média internetu na stránke www.pismak.cz.

Myšlienky, ktoré ponúka Roland Barthes vo svojom článku sú v prostredí internetovej literárnej tvorby veľmi aktuálne, a to v plnom rozsahu. Druhá hypotéza práce bola teda overená s plnou platnosťou.

H3. Prostredie literárnej tvorby prináša nové charakteristiky, ktoré môžu doplniť a rozvinúť teórie Barthesa a Foucaulta. Jednou z týchto charakteristík je fenomén internetovej anonymity.

V analýze prostredie literárnej tvorby internetovej stránky pismak som narazil na fenomény, ku ktorým sa Barthes ani Foucault nemohli vyjadriť, pretože sa v čase ich pôsobenia ešte nevyskytovali. Pre nás zásadným je v tomto faktor internetovej anonymity. Je však zaujímavé, že ani pridanie tohto faktoru nenaruša myšlienky oboch akademikov, ba naopak, niektoré z nich (napríklad tvrdenie o nutnosti rozlišovať meno autora od mena osoby podľa Foucaulta) takto získavajú novú, väčšiu váhu. Overil som takto aj tretiu hypotézu práce.

ZÁVER

V samotnom závere práce mi ostáva zhrnúť, že som ponúkanými analýzami dospel k rozšíreniu svojho chápania fenoménu internetovej tvorby, ktorý ma zaujímal už niekoľko rokov. Môj pohľad sa posunul od pobaveného nepochopenia, cez prostý záujem až po to, k čomu prichádzam po napísaní tejto práce – aspoň čiastočnému porozumeniu tomu, aký význam môže zohrávať prostredie nového média internetu pre literárnu tvorbu.

Je pre mňa veľmi zaujímavé, takmer prekvapujúce, že to, čo napísali/povedali veľikáni Barthes a Foucault ani po podrobnom analyzovaní takmer 50 rokov od uverejnenia a v prostredí, o ktorom oni sami nemohli mať žiadnu predstavu, predsa ostáva veľmi aktuálne. Akoby Barthes a Foucault dokázali abstrahovať tendencie vývoja autorstva natoľko, že predpovedali ich budúce smerovanie bez ohľadu na médium, na ktorom autorstvo aplikujeme.

Verím, že táto práca napriek môže byť cenným príspevkom k tomu, ako sa vyvíja pozícia autora v kyberpriestore s dôrazom na anonymitu a na teórie Michela Foucaulta a Rolanda Barthesa. A tým pádom aj relevantnou pomôckou pre mnou študovaný vedný odbor.

BIBLIOGRAFIA

- Barthes, R. (1967). The Death of the Author. *Aspen*(5-6).
- Barthes, R. (2006). Smrt autora. *Aluze: časopis pro literaturu, filosofii a jiné.*, X(3), s. 75-77.
- Best, P., Manktelow, R., & Taylor, B. (2014). Online communication, social media and adolescent wellbeing: A systematic narrative review. *Children and Youth Services Review*, pp. 27-36.
- Biocca, F. (2000). New Media Technology and Youth: Trends in the Evolution of New Media. *Journal of Adolescent Health*, s. 22-29.
- Brandtzæga, P. B., Heima, J., & Karahasanovic, A. (2010). Understanding the new digital divide—A typology of Internet users in Europe. *Human-Computer Studies*, s. 123-138.
- Brown, E. (2004). *Foucault*. Bratislava: Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT.
- Burkell, J. (2006). Anonymity in Behavioural Research: Not Being Unnamed, But Being Unknown. *University of Ottawa Law & Technology Journal*, pp. 189-203.
- Chrisophererson, K. M. (2006). The positive and negative implications of anonymity in Internet social interactions: "On the Internet, Nobody Knows You're a Dog". *Computers in Human Behavior*, pp. 3038-3056.
- Collingwood, L. (2012). Privacy, anonymity and liability: Will anonymous communicators have the last laugh? *Computer Law & Security Review*, pp. 328-334.
- Foucault, M. (1994). *Diskurs, autor, genealogie*. Praha: Svoboda.
- Gál, E., & Marcelli, M. (1991). *Za zrkadlom moderny*. Bratislava: Archa.
- Havick, J. (2000). The impact of the Internet on a television-based society. *Technology in Society*, pp. 273-287.
- Kambourakis, G. (2014). Anonymity and closely related terms in the cyberspace: An analyses by example. *Journal of Information Security and Applications*, pp. 1-16.
- Kim, S. (2010). The diffusion of the Internet: Trend and causes. *Social Science Research*, s. 602-613.
- Kreisler, H. (2001). *Conversations with Manuel Castells*, p. 4 of 6. Retrieved from <http://globetrotter.berkeley.edu/people/Castells/castells-con4.html>
- Leiner, B. M., Cerf, V. G., Clark, D. D., Kahn, R. E., Kleinrock, L., Lynch, D. C., . . . Wolf, S. (1999). A Brief History of the Internet. *eprint arXiv:cs/9901011*.
- Lievens, E. (2007). Protecting children in new media environment: Rising to the regulatory challenge? *Telematics and Informatics*, pp. 315-330.
- Marson, S. M. (1997). A Selective History of Internet Technology and Social Work. *Computers in Human Services*, 14(2).
- McNeill, J. R., & McNeill, W. H. (2003). *The Human Web: A Bird's-eye View of World History*. New York and London: W. W. Norton.

- Moore, M. J., Nakano, T., Enomoto, A., & Suda, T. (2011). Anonymity and roles associated with aggressive posts in an online forum. *Computers in Human Behavior*, pp. 861-867.
- Plháková, A. (2006). *Dějiny psychologie*. Praha: Grada.
- Polakovič, J. (02. 06 2014). *Písmák - Amatérská literární tvorba*. Dostupné na Internetu: Písmák: <http://www.pismak.cz/>
- Stanford prison experiment*. (1972). Retrieved from Wikipedia, the free encyclopedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Stanford_prison_experiment
- Stokes, P. (2004). *Philosophy: 100 Essential Thinkers*. Kettering: Index books.
- Tsatsou, P. (2011). Why Internet use? A quantitative examination of the role of everyday life and Internet policy and regulation. *Technology in Society*, pp. 73-83.
- Tynes, B., Reynolds, L., & Greenfield, P. M. (2004). Adolescence, race, and ethnicity on the Internet: A comparison of discourse in monitored vs. unmonitored chat rooms. *Applied Developmental Psychology*, pp. 667-684.
- van Dijk, J. (2012). *The Network Society* (3. ed.). Bodmin, Cornwall: MPG Books Group.

OBRÁZKOVÁ PRÍLOHA

Obrázok 1 - Hlavná stránka www.pismak.cz

AMATÉRSKÁ LITERÁRNÍ TVORBA

PÍSMÁK

Písmák Dňa Autoři Akce Soutěže

Uživatel:
Heslo:
 chci být viděn

Nemáte účet? [Založte si!](#)
[Zapomenuté heslo](#)

NOVINKY **5**
Soutěž TVAR ze síti

On-line **6**
aleš-novák
anewerror
Ápěčko
aradiss
Artie
black8
bhw
cureofil
Drsnýk
Eha-chan
Jan Voralberg
Jan Stanislav
Jarmila Maršálová
katt-chan
klasický Meloun

1

Vítejte na Písmáku,

literárním serveru s více než desetiletou tradicí. Mezi stovkami denně aktivních autorů rozvíjíte svůj literární talent a třepte svůj vkus. Najděte na Písmáku nové přátele sdílající vaše nadšení pro psané slovo.

Publikujte svá díla

Zaregistrujte se a začněte ihned publikovat své básně, povídky či úvahy. Začínající autoři naleznou oporu a radu mezi ostatními Písmáky, těm zkušenějším pomohou k dalšímu rozvoji kritické serveru Pismak.cz.

Čtete ostatní

Denně na Písmáka přibudou desítky **nových děl**. Nejlepší z Písmáků se dočkají i knižního vydání své tvorby, někteří z nich jsou na Písmáku stále aktivní. Prozkoumejte jejich tvorbu, inspiруйте se a učte od nejlepších.

Poslední dobou se nám líbilo

Název	Autor
Starosti	dajakool
Medopalky	Markéta
hipsterie	Tartaro
Stará víska	Tartaro
národnobuditefské - popradská káva, zvolenský jogurt	Aššurbaite

Partneři serveru

IPU **KAFE** **EVAR**

2

Slovo má Vigan

Třetí místo únorového kola soutěže **Povídka měsíce**

Káva v půl páté

Drobná nervozita provázela ženu celý víkend. Zaháněla ji v myšlenkách velkými komplimenty ke své dobré vůli. Ke skutku, kterého je schopen jen málokdo. Otevřela tiše jemně rty, promlouvala ke svým četným mezerám mezi zuby, jazykem hledala ospravedlnění na patě, polykala nevyřčené hlásky, pivala zbytky jídla do dřezu, který pak usilovně dřmula drátěnkou a levným odmašťovacím prostředkem. Spina musí pryč. Žena měla ráda vše čisté. V životě zakoušela dost. Jako nemilované dítě, odložené do ústavu, jako odvržená žena tří mužů, jejichž odvrnutí nebylo v ženě nepřízřivobou se podnikným sexuálním či jiným praktikám, jimiž trpěli všichni partneři ženy, ale odvrnutí spočívalo vždy a stále v tom, že žena se cítila stále nečím vinná. Věra byla vinná už tím, že se své matce narodila. Žena byla vinná vším, co pro tyto muže učinila. Přilís se netrápila tím, co nečinila pro své děti. Prostě to s nimi nezvládla. To se stává. Ale teď... Co na to všechno říci? Či je to vina? Jen moje snad? Krčila rameny.

„Snazím se,“ řekla nahlas Věra. Podávala svému poslednímu a snad moudřejšímu příteli kávu na pobytndaném podšálku. Hodiny odjílely půl páté. Jako vždy, při odpovědní nedělní siestě. Hodiny chodí přesně.

„Já vim, Věruško. Nějak tady s tím strýcem přežijeme. Je to chudák,“ řekl přítel paní Věry a micalal rychle kávu, čímž se podšálek začal tekutinou naplňovat.

„Dávej přece pozor,“ upozornila mimě Věra svého muže. Jeho nedělní knír obsahoval nedobrou babovku. Věra neuměla dobře vařit. Obsah podšálku přelila zpět do hrníčku. Oba micalali kávu do ústolného vzhlednutí a oříchl

Obrázok 2 – Menu po prihlásení

The screenshot shows the user interface of the Písmák website. At the top left is the logo for "PÍSMÁK AMATÉRSKÁ LITERÁRNÍ TVORBA" with a leafy branch graphic. To the right are social media icons for Facebook and Twitter. Below the logo is a dark blue navigation bar with white text for "Písmák", "Díla", "Autoři", "Moje", "Pošta", "Akce", and "Soutěže". On the left side, there is a vertical menu with options: "Přihlášen/a: alebob", "Vložit dílo", "Vstoupit na CHAT", and "Odhlásit se". The main content area features a "Novinky" (News) section with a list of items: "29.01.2014 Soutěž TVAR ze sítě", "15.12.2013 Výpadek Písmáka", "09.10.2012 Problémy s vkládáním komentářů", and "08.10.2012 Možnost mazat kritiky pod vlastními díly". To the right of the news is a dark banner with a white coffee cup icon and the text "POŠLETE NÁM KOLEKCI BĀSNĪ".

Obrázok 4 – Pozícia vloženého diela

Písmák
Díla
Autoři
Moje
Pošta
Akce
Soutěže

Přihlášen/a: alebob

Vložit dílo

Vstoupit na CHAT

Odhlásit se

NOVINKY

Soutěž TVAR ze sítí

On-line

alebob

aleš-novák

Ápěčko

aradiss

BigBivov

black8

Britrik

btw

Celebrlan

Daniela.H

Drsnýk

e.eucrow

Eba-chan

fjorda

Holka z Prahy

Hrušková

Charlotte Buff

Seznam děl

Zlatý výběr ^[?]

Datum	Název	Autor	Kategorie
20.09.2012	zas v zámku	Josephina	Volné verše
15.01.2014	Starosti	dajakbol	Vázané verše
03.02.2010	Vtisknuto mezi řádky	baronka	Volné verše
13.06.2013	V hodině mezi psem a vlkem	nyma	Volné verše
26.06.2013	Bošý pocit/ ošetřovatelek	lucie.médea.	Volné verše
17.07.2013	na bakelit	Augustin_Šípek	Volné verše
31.07.2013	národnobuditeřské - .popradská káva, zvolenský jogurt	Aššurballit	Volné verše
07.10.2013	hipsterie	Tartaro	Volné verše
23.10.2013	Pardubické Eklogy	DanielP	Volné verše
12.10.2013	Nedopalky	Markéta	MIMO

Další díla ve Zlatém výběru »

Autoři doporučuji

Datum	Název	Autor	Kategorie	Přečteno	Kritik	Tip	Poslední	A	V
02.06.2014	pretvárka	alebob	Miniatury, hříčky	0	0	0		*	0
02.06.2014	Strašidelný dom	e.eucrow	Volné verše	1	0	0			0
02.06.2014	Záznam o oblíbenosti zvěře na dvoře	Radka1284	Bibůstky	8	1	1	aleš-novák	02.06.2014 11:52:11	* 0
02.06.2014	Sting blues	MAJKL65	Volné verše	11	2	2	Petr.II	02.06.2014 10:51:28	* 0
02.06.2014	JEŽEČEK	j.f.julián	Smišené verše	6	1	0	Camus	02.06.2014 12:34:42	* 0
02.06.2014	ako ospravedlnenie vojen	Jolana	Volné verše	14	0	0			* 0
01.06.2014	komorný autobus	vlad03	Volné verše	14	0	0			* 0
01.06.2014	21.	Redd	Smišené verše	8	0	1			0
01.06.2014	Pomalý rocknroll	zákeš	Volné verše	26	1	0	Miroslawek	01.06.2014	0